

Увага! «Прамыя лініі»

Заяўляючы аб сабе на поўны голас, пашкадуў галасавыя звязкі

Аб чалавечым голасе і захвораных галасавога апарату ў дарослых і дзяцей мы пагаворым на чарговай «прамой лініі». Да нас у рэдакцыю прыйдзе **ўрач-фнаціятр Рэспубліканскай клінічнай балёнцыя паталогіі слыху, голасу і маўлення Волга Іванаўна РАДЗІВОНАВА.**

«Прамая лінія» адбудзецца 5 чэрвеня, у чацвер, з 15.30 да 17.00 па тэлефонах: 8 (017) 292 38 92 і 292 38 21. Папятэрадня пытанні можна пакінуць па нумарах: 8 (017) 287 18 36 (Вольга Шаўка) і 287 18 29 (Святлана Барысенка).

Медыцынскі сэрвіс на сучасны лад

Як удасканаліць якасць абслугоўвання, наколькі даступныя для ўсіх пацыентаў сучасныя медыцынскія тэхналогіі, ці ўдасца пазбавіцца ад чэргаў у медустановах, калі плануецца завяршыць пераснашчэнне галін? На гэтыя і іншыя пытанні падчас «прамой лініі» чытачам «Звязды» адкажа **начальнік упраўлення арганізацыі медыцынскай дапамогі Міністэрства аховы здароўя Ігар Уладзіміравіч БРОУКА.**

«Прамая лінія» адбудзецца 12 чэрвеня з 11 да 12 гадзін па тэлефонах: (8017) 292 38 92 і 292 38 21. Папятэрадня пытанні прымаюцца па тэл. (8017) 287 17 57.

Даходная частка бюджэту Беларусі на 2009 год у параўнанні з 2008 годам павялічыцца на 20 працэнтаў

Пытанні фарміравання праекта бюджэту Беларусі на 2009 год абмеркаваны 3 чэрвеня ў час сустрэчы Прэзідэнта Рэспублікі Беларусі Аляксандра Лукашэнкі і прэм'ер-міністра Краіны Сяргея Сідорскага.

Параметры бюджэту Беларусі на 2009 год закладваюцца зыходзячы з плануемага тэмпу росту ВУП на ўзроўні не ніжэй як 110–112 працэнтаў, а таксама інфляцыі ў межах 9–11 працэнтаў. Прадугледжваецца, што даходная частка бюджэту будучага года ў параўнанні з 2008 годам павялічыцца на 20 працэнтаў. Аляксандр Лукашэнка даручыў ураду атымізаваць расходы бюджэту 2009 года: у параўнанні з 2008-м яны павінны павялічыцца не больш як на 10 працэнтаў. Для далейшага развіцця рэальнага сектара эканомікі краіны ўрад прапануе знізіць у 2009 годзе падатковую нагрузку на эканоміку на 1,2 працэнтнага пункта да ВУП. У выніку гэтага ў распраджэнні прадпрыемстваў дадаткова застанецца ВР1,4 трлн.

Прэзідэнт Беларусі, звяртаючыся ў красавіку з Пасланнем да беларускага народа і Нацыянальнага сходу, паставіў задачу ўраду забяспечыць у 2010 годзе ў краіне сярэднюю заробатную плату ў бюджэтнай сферы на ўзроўні \$700 у эквіваленце. Зыходзячы з гэтых крытэрыяў да канца 2008 года заробатная плата ў бюджэтнай сферы будзе складаць амаль \$430, да канца 2009 года — \$550. Пры гэтым сярэдняя заробатная плата ў цэлым па рэальным сектары эканомікі да канца 2009 года дасягне \$600–630 у эквіваленце.

Аляксандр Лукашэнка даручыў у 2009 годзе забяспечыць таксама фінансаванне ў поўным аб'ёме ўсіх сацыяльных праграм, асабліва ўвагу ўдзяляючы павышэнню пенсій. Яны павінны расці такімі ж тэмпамі, як і заробатная плата. Прэзідэнт запатрабаваў выконваць гэта няўхільна. Сяргей Сідорскі паведаміў, што да канца гэтага года адбудзецца яшчэ адно павышэнне пенсій у краіне. Што датычыцца пытанняў росту цэнаў на імпартуемыя энерганосныя рэсурсы, то пры фарміраванні бюджэту на 2009 год урад Беларусі зыходзіць з таго, што кошт расійскага газу для Беларусі будзе знаходзіцца ў межах \$140 за 1 тыс. куб.м. Сяргей Сідорскі нагадаў, што Расія перанесла пераход на роўнадаходныя з экспартнымі цэнамі на газ унутры краіны на больш позні тэрмін. Прэм'ер-міністр праінфармаваў кіраўніка дзяржавы аб тым, што гэтыя пытанні будуць абмяркоўвацца 27 чэрвеня на чарговым пасяджэнні Савета Міністраў Саюзнай дзяржавы.

Прэс-служба Прэзідэнта Рэспублікі Беларусі.

«ЛЕВЫЯ» КАМП'ЮТАРЫ

КДБ Беларусі стварае дзейнасць камерцыйных фірмаў, якія незаконна гандлююць камп'ютарамі. Як паведаміў кіраўнік прэс-групы ўпраўлення ваеннай кантрабанды (УВКР) КДБ Беларусі Павел Траўлач, супрацоўнікі УВКР затрымалі кіраўніка і заснавальніка камерцыйных фірмаў, якія займаліся пастаўкамі ў Беларусь камп'ютарнай тэхнікі і хавалі яе ад мытнага афармлення. У прыватнасці, ваеннай кантрабанды ўстанавілі, што з 2002 года некалькі беларускіх грамадзян заснавалі шэраг фіктыўных фірмаў на тэрыторыі Кітая, Гангона, Літвы, Латвіі і Эстоніі і арганізавалі ўстойлівы канал контрабанднага паступлення ў Беларусь камп'ютэрных да арг. тэхнікі. Следства мае звесткі аб больш чым 200 пастаўках матэрыяльных каштоўнасцяў у рэспубліку з ухіленнем ад платы мытных плашчюкаў.

Кар. БЕЛТА.

КПУП «Агрэсвязьсервис» совместно с КУП «Минский областной центр учета недвижимости» ПРОВОДИТ ОТКРЫТЫЙ АУКЦИОН

по продаже объектов недвижимости и сооружений, расположенных в г. Молодечно, ул. Молодечная, 10, в том числе: административное здание (общ. пл. 2038,1 кв.м.), проходная (общ. пл. 10,6 кв.м.), гаражи (общ. пл. 234,6 кв.м.), склад (пл. 242,5 кв.м.), склады (общ. пл. 53,8 кв.м.), забор железобетонный, ворота металлические. Площадь земельного участка — 0,5185 га. Нач. цена 2 606 501 309 бел. руб. с НДС. Задаток в размере 5% от начальной цены перечисляется на р/с № 3012020200010 в Октябрьском отделении ОАО «БПС-Банк», МФО 153001357, КУП «Минский областной центр учета недвижимости», УНП 690324015. Договор купли-продажи должен быть подписан в течение 5 дней с даты проведения аукциона. Оплата за объект осуществляется в течение 7 рабочих дней после окончания торгов. Порядок проведения аукциона оговорен в условиях его проведения. Аукцион состоится 08.07.2008 г. в 12.00 по адресу: г. Минск, ул. Чкалова, 5, к. 321. Заявления на участие и необходимые документы принимаются по 07.07.2008 г. до 17.00 по адресу: г. Минск, ул. Чкалова, 5, к. 326.

Контактный телефон (8017) 2246134
Сайт в Интернете: www.rft.by

КУП «Минский областной центр учета недвижимости», УНП 690324015.

НА МЯЖЫ НЕМАГЧЫМАГА 3 АБМЕЖАВАНЫМІ МАГЧЫМАСЦЯМІ

Чэмпіёнку Паралімпійскіх гульняў у Турynie па лыжных гонках, віцэ-чэмпіёнку свету па адаптыўным вяславанні Людмілу Валчок лёс быццам бы спецыяльна выбраў для сваіх жорсткіх эксперыментаў: спачатку складаная траўма пазваночніка, якая змяняла ўсё жыццё, і раўнадушша наваколных да яе жадання вярнуцца ў спорт і быць запатрабаванай у новым жыцці. Потым — перамога на Паралімпіядзе, якая таксама ўсё перавярнула. Але і выпрабаванні славай яна вытрымала з годнасцю, захаваўшы здольнасць глядзець на жыццё з аптымізмам і бачыць праблемы, хутчэй, не ўласныя, а тых, хто побач.

ЛЭДЗІ І ДЖЭНТЛЬМЭНЫ

Я прыязджаю на інтэрв'ю да Людзі Валчок і высвятляю, што спачатку мы на машыне едзем па майстра, які ўстанавіў тэлефон у яе новай кватэры. Майстар, маўляў, сам прыйшоў не паспявае, у яго шмат заказаў... Адна справа пад'ехаць па майстра ў суседні мікраарэн звычайнаму чалавеку, і зусім іншая — чалавеку ў інваліднай калёсцы. Навошта Люда на гэта пагадзілася? Першае ўрушэнне мяне чакае, калі Людміла спускаецца, дакладней саскаквае па прыступках у пад'ездзе, якія вядуць ад ліфта. Такія прыступкі ёсць літаральна ва ўсіх шматпавярховках, і ніякага намёку на пандусы. У маім доме іх, напрыклад, роўна дзесяць. Гэта я дакладна памятаю яшчэ з тыя часоў, калі пераадоўвала іх як мінімум двойчы на дзень з дзіцячай калёскай. Яшчэ большае ўрушэнне мяне чакае, калі мы вяртаемся і Людміла самастойна забіраецца па прыступках.

(Заканчэнне на 2-й стар.)

КУРСЫ ВАЛЮТ		КУРСЫ ЗАМЕЖНЫХ ВАЛЮТ	
1 долар ЗША	2 133,00	1 еўра	3 328,65
1 японскі іен	16,50	1 латвійскі лат	4 735,26
1 літоўскі літ	963,50	1 чэшская крона	133,90
1 польскі злоты	985,54	1 расійскі рубель	90,01
1 украінская грыўня	447,64	1 аўстрыйскі шылінг	35,8999
1 іспанскі песета	166,64	1 італьянскі ліра	2036,27
1 французскі франк	65,55	1 нямецкая марка	2036,27
1 швейцарскі франк	20,36	1 чэшскі крона	133,90
1 італьянскі ліра	2036,27	1 іспанскі песета	166,64
1 нямецкая марка	2036,27	1 швейцарскі франк	20,36
1 чэшскі крона	133,90	1 італьянскі ліра	2036,27
1 іспанскі песета	166,64	1 нямецкая марка	2036,27
1 швейцарскі франк	20,36	1 чэшскі крона	133,90
1 італьянскі ліра	2036,27	1 іспанскі песета	166,64
1 нямецкая марка	2036,27	1 швейцарскі франк	20,36
1 чэшскі крона	133,90	1 італьянскі ліра	2036,27
1 іспанскі песета	166,64	1 нямецкая марка	2036,27
1 швейцарскі франк	20,36	1 чэшскі крона	133,90
1 італьянскі ліра	2036,27	1 іспанскі песета	166,64
1 нямецкая марка	2036,27	1 швейцарскі франк	20,36
1 чэшскі крона	133,90	1 італьянскі ліра	2036,27
1 іспанскі песета	166,64	1 нямецкая марка	2036,27
1 швейцарскі франк	20,36	1 чэшскі крона	133,90
1 італьянскі ліра	2036,27	1 іспанскі песета	166,64
1 нямецкая марка	2036,27	1 швейцарскі франк	20,36
1 чэшскі крона	133,90	1 італьянскі ліра	2036,27
1 іспанскі песета	166,64	1 нямецкая марка	2036,27
1 швейцарскі франк	20,36	1 чэшскі крона	133,90
1 італьянскі ліра	2036,27	1 іспанскі песета	166,64
1 нямецкая марка	2036,27	1 швейцарскі франк	20,36
1 чэшскі крона	133,90	1 італьянскі ліра	2036,27
1 іспанскі песета	166,64	1 нямецкая марка	2036,27
1 швейцарскі франк	20,36	1 чэшскі крона	133,90
1 італьянскі ліра	2036,27	1 іспанскі песета	166,64
1 нямецкая марка	2036,27	1 швейцарскі франк	20,36
1 чэшскі крона	133,90	1 італьянскі ліра	2036,27
1 іспанскі песета	166,64	1 нямецкая марка	2036,27
1 швейцарскі франк	20,36	1 чэшскі крона	133,90
1 італьянскі ліра	2036,27	1 іспанскі песета	166,64
1 нямецкая марка	2036,27	1 швейцарскі франк	20,36
1 чэшскі крона	133,90	1 італьянскі ліра	2036,27
1 іспанскі песета	166,64	1 нямецкая марка	2036,27
1 швейцарскі франк	20,36	1 чэшскі крона	133,90
1 італьянскі ліра	2036,27	1 іспанскі песета	166,64
1 нямецкая марка	2036,27	1 швейцарскі франк	20,36
1 чэшскі крона	133,90	1 італьянскі ліра	2036,27
1 іспанскі песета	166,64	1 нямецкая марка	2036,27
1 швейцарскі франк	20,36	1 чэшскі крона	133,90
1 італьянскі ліра	2036,27	1 іспанскі песета	166,64
1 нямецкая марка	2036,27	1 швейцарскі франк	20,36
1 чэшскі крона	133,90	1 італьянскі ліра	2036,27
1 іспанскі песета	166,64	1 нямецкая марка	2036,27
1 швейцарскі франк	20,36	1 чэшскі крона	133,90
1 італьянскі ліра	2036,27	1 іспанскі песета	166,64
1 нямецкая марка	2036,27	1 швейцарскі франк	20,36
1 чэшскі крона	133,90	1 італьянскі ліра	2036,27
1 іспанскі песета	166,64	1 нямецкая марка	2036,27
1 швейцарскі франк	20,36	1 чэшскі крона	133,90
1 італьянскі ліра	2036,27	1 іспанскі песета	166,64
1 нямецкая марка	2036,27	1 швейцарскі франк	20,36
1 чэшскі крона	133,90	1 італьянскі ліра	2036,27
1 іспанскі песета	166,64	1 нямецкая марка	2036,27
1 швейцарскі франк	20,36	1 чэшскі крона	133,90
1 італьянскі ліра	2036,27	1 іспанскі песета	166,64
1 нямецкая марка	2036,27	1 швейцарскі франк	20,36
1 чэшскі крона	133,90	1 італьянскі ліра	2036,27
1 іспанскі песета	166,64	1 нямецкая марка	2036,27
1 швейцарскі франк	20,36	1 чэшскі крона	133,90
1 італьянскі ліра	2036,27	1 іспанскі песета	166,64
1 нямецкая марка	2036,27	1 швейцарскі франк	20,36
1 чэшскі крона	133,90	1 італьянскі ліра	2036,27
1 іспанскі песета	166,64	1 нямецкая марка	2036,27
1 швейцарскі франк	20,36	1 чэшскі крона	133,90
1 італьянскі ліра	2036,27	1 іспанскі песета	166,64
1 нямецкая марка	2036,27	1 швейцарскі франк	20,36
1 чэшскі крона	133,90	1 італьянскі ліра	2036,27
1 іспанскі песета	166,64	1 нямецкая марка	2036,27
1 швейцарскі франк	20,36	1 чэшскі крона	133,90
1 італьянскі ліра	2036,27	1 іспанскі песета	166,64
1 нямецкая марка	2036,27	1 швейцарскі франк	20,36
1 чэшскі крона	133,90	1 італьянскі ліра	2036,27
1 іспанскі песета	166,64	1 нямецкая марка	2036,27
1 швейцарскі франк	20,36	1 чэшскі крона	133,90
1 італьянскі ліра	2036,27	1 іспанскі песета	166,64
1 нямецкая марка	2036,27	1 швейцарскі франк	20,36
1 чэшскі крона	133,90	1 італьянскі ліра	2036,27
1 іспанскі песета	166,64	1 нямецкая марка	2036,27
1 швейцарскі франк	20,36	1 чэшскі крона	133,90
1 італьянскі ліра	2036,27	1 іспанскі песета	166,64
1 нямецкая марка	2036,27	1 швейцарскі франк	20,36
1 чэшскі крона	133,90	1 італьянскі ліра	2036,27
1 іспанскі песета	166,64	1 нямецкая марка	2036,27
1 швейцарскі франк	20,36	1 чэшскі крона	133,90
1 італьянскі ліра	2036,27	1 іспанскі песета	166,64
1 нямецкая марка	2036,27	1 швейцарскі франк	20,36
1 чэшскі крона	133,90	1 італьянскі ліра	2036,27
1 іспанскі песета	166,64	1 нямецкая марка	2036,27
1 швейцарскі франк	20,36	1 чэшскі крона	133,90
1 італьянскі ліра	2036,27	1 іспанскі песета	166,64
1 нямецкая марка	2036,27	1 швейцарскі франк	20,36
1 чэшскі крона	133,90	1 італьянскі ліра	2036,27
1 іспанскі песета	166,64	1 нямецкая марка	2036,27
1 швейцарскі франк	20,36	1 чэшскі крона	133,90
1 італьянскі ліра	2036,27	1 іспанскі песета	166,64
1 нямецкая марка	2036,27	1 швейцарскі франк	20,36
1 чэшскі крона	133,90	1 італьянскі ліра	2036,27
1 іспанскі песета	166,64	1 нямецкая марка	2036,27
1 швейцарскі франк	20,36	1 чэшскі крона	133,90
1 італьянскі ліра	2036,27	1 іспанскі песета	166,64
1 нямецкая марка	2036,27	1 швейцарскі франк	20,36
1 чэшскі крона	133,90	1 італьянскі ліра	2036,27
1 іспанскі песета	166,64	1 нямецкая марка	2036,27
1 швейцарскі франк	20,36	1 чэшскі крона	133,90
1 італьянскі ліра	2036,27	1 іспанскі песета	166,64
1 нямецкая марка	2036,27	1 швейцарскі франк	20,36
1 чэшскі крона	133,90	1 італьянскі ліра	2036,27
1 іспанскі песета	166,64	1 нямецкая марка	2036,27
1 швейцарскі франк	20,36	1 чэшскі крона	133,90
1 італьянскі ліра	2036,27	1 іспанскі песета	166,64
1 нямецкая марка	2036,27	1 швейцарскі франк	20,36
1 чэшскі крона	133,90	1 італьянскі ліра	2036,27
1 іспанскі песета	166,64	1 нямецкая марка	2036,27
1 швейцарскі франк	20,36	1 чэшскі крона	133,90
1 італьянскі ліра	2036,27	1 іспанскі песета	166,64
1 нямецкая марка	2036,27	1 швейцарскі франк	20,36
1 чэшскі крона	133,90	1 італьянскі ліра	2036,27
1 іспанскі песета	166,64	1 нямецкая марка	2036,27
1 швейцарскі франк	20,36	1 чэшскі крона	133,90
1 італьянскі ліра	2036,27	1 іспанскі песета	166,64
1 нямецкая марка	2036,27	1 швейцарскі франк	20,36
1 чэшскі крона	133,90	1 італьянскі ліра	2036,27
1 іспанскі песета	166,64	1 нямецкая марка	2036,27
1 швейцарскі франк	20,36	1 чэшскі крона	133,90
1 італьянскі ліра	2036,27	1 іспанскі песета	166,64
1 нямецкая марка	2036,27	1 швейцарскі франк	20,36
1 чэшскі крона	133,90	1 італьянскі ліра	2036,27
1 іспанскі песета	166,64	1 нямецкая марка	2036,27
1 швейцарскі франк	20,36	1 чэшскі крона	133,90
1 італьянскі ліра	2036,27	1 іспанскі песета	166,64
1 нямецкая марка	2036,27	1 швейцарскі франк	20,36
1 чэшскі крона	133,90	1 італьянскі ліра	2036,27
1 іспанскі песета	166,64	1 нямецкая марка	2036,27
1 швейцарскі франк	20,36	1 чэшскі крона	133,90
1 італьянскі ліра	2036,27	1 іспанскі песета	166,64
1 нямецкая марка	2036,27	1 швейцарскі франк	20,36
1 чэшскі крона	133,90	1 італьянскі ліра	2036,27
1 іспанскі песета	166,64	1 нямецкая марка	203

ИЗВЕЩЕНИЕ О ПРОВЕДЕНИИ АУКЦИОНА

Минский городской территориальный фонд государственного имущества извещает о проведении открытого аукциона без условий по продаже имущества республиканской собственности — автомобилей в количестве пятнадцати единиц. **Аукцион состоится 8 июля 2008 г. в 11 часов по адресу: г. Минск, ул. К. Маркса, 39, зал аукционов.**

- Продавец — Главное управление Национального банка Республики Беларусь по г. Минску и Минской области, 220007, г. Минск, ул. Толстого, 6.
- Организатор — Минский городской территориальный фонд государственного имущества, 220050, г. Минск, пр. Независимости, 8.
- Наименование и начальная цена продажи:
- **1 лот** — Ford Транзит (гос. № 2013КЕ) — 4 923 651 белорусских рублей;
  - **2 лот** — УАЗ-39629 (гос. № KE 2521) — 3 040 851 белорусских рублей;
  - **3 лот** — УАЗ-39629 (гос. № KE 2522) — 3 092 480 белорусских рублей;
  - **4 лот** — УАЗ-39629 (гос. № KE 2524) — 3 092 480 белорусских рублей;
  - **5 лот** — УАЗ-3962 (гос. № KM 7352) — 2 090 680 белорусских рублей;
  - **6 лот** — УАЗ-3962 (гос. № ОА 3761) — 2 087 107 белорусских рублей;
  - **7 лот** — УАЗ-3962 (гос. № ОА 7216) — 3 040 848 белорусских рублей;
  - **8 лот** — ВАЗ-21043 (гос. № 1612 ОН) — 1 459 874 белорусских рублей;
  - **9 лот** — ВАЗ-21043 (гос. № 0101 ММ) — 1 440 382 белорусских рубля;
  - **10 лот** — ВАЗ-21043 (гос. № 0102 ММ) — 1 440 382 белорусских рубля;
  - **11 лот** — ВАЗ-21043 (гос. № 1216 ММ) — 1 464 195 белорусских рублей;
  - **12 лот** — ВАЗ-21043 (гос. № 7091 РН) — 1 503 860 белорусских рублей;
  - **13 лот** — ВАЗ-21043 (гос. № 7278 РН) — 1 091 066 белорусских рублей;
  - **14 лот** — ВАЗ-21043 (гос. № 0779 ММ) — 1 559 409 белорусских рублей;
  - **15 лот** — ВАЗ-21074 (гос. № 9924 КЕ) — 1 281 787 белорусских рублей;

К участию в аукционе допускаются юридические и физические лица. Заявление на участие в аукционе с прилагаемыми документами принимается до 17.00 7 июля 2008 г. по адресу: г. Минск, пр-т Независимости, 8, каб. 227.

Для участия в аукционе необходимо представить:

- заявление на участие в аукционе по установленной форме;
- юридическим лицам — резидентам Республики Беларусь — нотариально заверенные копии учредительных документов и свидетельства о государственной регистрации, представителю юридического лица (кроме случаев, когда юридическое лицо представляет его руководитель) — доверенность;
- представителям физических лиц — резидентов Республики Беларусь — нотариально заверенную доверенность;

Фонд «Минскоблгосимущество»

20 июня 2008 года по адресу: г. Минск, ул. Чкалова, 5

ПРОВОДИТ ПОВТОРНЫЙ АУКЦИОН

по продаже капитальных строений, находящихся в республиканской собственности, и права заключения договора аренды земельных участков для обслуживания недвижимого имущества — единый предмет аукциона

На аукцион выставлены:

- Лот № 1: Столовая**, общей площадью 324,4 кв. м, **здание спального корпуса № 2**, общей площадью 477,4 кв. м, **здание спального корпуса № 3**, общей площадью 309,5 кв. м, **здание административное № 4**, общей площадью 136,3 кв. м, **домик сборно-разборный**, общей площадью 77,2 кв. м, **здание — хозпостройка**, общей площадью 56,3 кв. м, **здание туалетов**, общей площадью 14,7 кв. м, **здание котельной (склад)**, общей площадью 115,0 кв. м, **водокачка (водонапорная башня)**, общей площадью 10,8 кв. м, а также арка деревянная, забор с металлической сеткой, забор деревянный, две беседки, трансформаторная подстанция, сад фруктовый.

Лот расположен в д. Аннополь Минского района Минской области.

Продавец: учреждение образования «Международный государственный экологический университет имени А.Д. Сахарова», тел. 299 51 37, 299 51 36. **Арендодатель земельного участка:** Минский райисполком.

Земельный участок может быть использован для размещения объекта оздоровительного назначения. Площадь земельного участка — 2,7491 га. Срок аренды земельного участка — 99 лет.

Начальная цена единого предмета аукциона — 596 121 068 руб. Сумма задатка — 50 000 000 руб. **Аукцион состоится в 11.00.**

Лот № 2: Здание котельной. 1985 года постройки, общей площадью 131,6 кв. м. Фундамент бетонный, стены и перегородки кирпичные, крыша совмещенная, перекрытия железобетонные. Инженерное оборудование отсутствует.

Лот расположен по ул. 1 Мая в г. Несвиже Минской области.

Продавец: РУП «Несвижский завод медицинских препаратов», тел. 8 (01770) 55 702. **Арендодатель**

— юридическим лицам — нерезидентам Республики Беларусь — легализованные в установленном порядке копии учредительных документов и выписки из торгового реестра страны происхождения (выписка должна быть проведена в течение года до подачи заявления на участие в аукционе) или иное эквивалентное доказательство юридического статуса в соответствии с законодательством страны происхождения;

- юридическим и физическим лицам — нерезидентам Республики Беларусь — документ о самостоятельности лица, представляющего физических и юридических лиц предьявляющий паспорт или иной документ, удостоверяющий личность.

Участником аукциона перечисляется задаток в белорусских рублях в размере 10 процентов от начальной цены заявленного лота на счет № **477081000011** в Главном управлении Национального банка Республики Беларусь по г. Минску и Минской области, в г. Минске, каб. 007, УНП 100678894, получатель — Главное управление Национального банка Республики Беларусь по г. Минску и Минской области. Заверенная банком копия платежного поручения, подтверждающая внесение задатка, представляется Организатору аукциона. Участник аукциона, желающий принять участие в нескольких лотах, вносит задаток в размере 10 процентов от начальной цены объекта с наибольшей стоимостью.

Участники аукциона возмещают фактические затраты на подготовку и проведение аукциона согласно счет-фактуре в течение трех банковских дней со дня проведения аукциона.

Победителем торгов по каждому предложенному лоту признается участник, предложивший наиболее высокую цену.

Договор купли-продажи заключается в течение 20 рабочих дней с момента подписания протокола о результатах аукциона с участником, выигравшим торги. Оплата за имущество осуществляется по безналичному расчету разовым платежом в течение 30 календарных дней от даты подписания договора купли-продажи. До подписания договора купли-продажи победитель аукциона (физическое лицо), в соответствии с действующим законодательством, предьявляет справку о предоставлении декларации об объемах и источниках денежных средств, расходуемых на совершение имущественной сделки.

Более подробную информацию об имуществе, которое предлагается для продажи, можно получить по адресу: г. Минск, пр-т Независимости, 8, каб. 227, **контактный телефон: 200 20 89;** ознакомиться с имуществом можно по адресу: г. Минск, ул. Машиностроителей, 13, контактный телефон: 8 029 682 37 11 (VELCOM).

УНП 100678894

Сведения об объекте республиканской собственности, подлежащем приватизации

Полное и сокращенное наименование объекта разгосударствления и приватизации, его ведомственная принадлежность	Республиканское унитарное сельскохозяйственное производственное предприятие «Оранчицкая прищефабрика» РУСПП «Оранчицкая прищефабрика» Министрство сельского хозяйства и продовольствия Республики Беларусь
Адрес	225149, Брестская область, Пружанский район, п/о Линово, д. Оранчицы, ул. Трудовая, 125
Вид деятельности объекта разгосударствления и приватизации, укрупненная номенклатура выпускаемой продукции	Производство яиц, производство мяса и мясорпродуктов, розничная торговля в специализированных магазинах преимущественно пищевыми продуктами, включая напитки, и табачными изделиями
Положение на рынке	Не занимает доминирующего положения
Планируемые сроки разгосударствления и приватизации	3-й квартал 2008 г.
Предполагаемый способ разгосударствления и приватизации	Создание открытого акционерного общества
Орган, осуществляющий разгосударствление и приватизацию данного объекта, и его местонахождение	Брестской областной территориальный фонд государственного имущества 224006, г. Брест, ул. Ленина, 11
Численность работающих, чел.	151
Сроки предъявления претензий	Месяц со дня опубликования
Предполагаемая величина уставного фонда создаваемого ОАО (начальная цена продажи), рублей	6 033 896 000
Стоимость основных фондов — всего, рублей	8 506 763 930
Площадь земельного участка, занимаемого объектом, га	468,0695
Наличие принадлежащих предприятию долей (паев, акций) в активах других предприятий, рублей	нет
Объекты интеллектуальной собственности в составе нематериальных активов, млн. рублей	нет
Финансовое состояние объекта, рублей	Балансовая прибыль 321 330 209 Задолженность кредиторская 1 875 989 897 Задолженность дебиторская 628 440 032

УНН 100745627

ДАМСКИЕ РАЗБОРКИ З ЦЯЛЕНЫМ ПАШКОДЖАННЯМІ

У Баранавічах дзве жанчыны спячэлі добра выпілі, а потым пабіліся. І не проста схпілі адна адну за валасы, як гэта прынята ў дам, а пусцілі ў ход ніжнія

НА МЯЖЫ НЕМАГЧЫМАГА...

(Заканчэнне.

Пачатак на 1-й стар.)

Майстар, трэба сказаць, ніколі не збытанжаны такой увагай да сябе і пхлохнуўшыся на задняе сядзенне машыны, пачынае бяскончы размову на тэму «Як добра жылося раней, у кожнай другой квартэры чакаў накрыты стол...» Устаюка тэлефона, дарчыя, скончылася хутчэй, чым паспеў закіпець чайнік. Людміла запрашае госця за стол і размова, дакладней, маналог на тэму «А вось раней...» працягваецца, і вялікая колькасць задачкаў нашага майстра, здаецца, ніколі не бянтэжыць і ён ужо нікуды, ды не спяшаецца. Здаўляюцца яшчэ, як Людміла перасліла сваю гасцінцасць і не праранавала джэнтльменнае адзядзі яга наступны адрэс, чаго ён, па ўсім было відаць, вельмі ад яе чакаў...

У новую кватэру Людміла засялілася ў верасні мінулага года. І што характэрна, тры месяцы ў доме не працаваў ліфт. На трэці паверх гаспадыня на калёсцы паднімалася па лесвіцы самастойна. Увогуле не акцыя чынамак пазайдрасціць здароўе чалавек — да таго, як з'явіўся аўтамабіль, на аўтобусе ў іншы канец горада яна ездзіла ў аўташколе. Гэта па выхадных, а кожны дзень, як звычайна, — на ранішнюю і вечэрнюю трэніроўку, паралельна яздчыца сесію ў інстытуце. «Усе вадрціцелі тралейбусаў і аўтобусаў ведалі мае маршруты. Спыніцца імкнуліся бліжэй да бардзюра. Яны мяне дагтулі пазнаюць, калі бачаць незде ў горадзе. І на пратэзны завод на 10-м тралейбусе ездзіла, і на метро... А што рабіць? Проста хочацца жыць як усе, дакладней, як многія, а не браць прыклад з тых, хто складае рук і п'е: «Я такі няшчасны, і жыццё не скласлася».

Набыццё аўтамабіля зусім не азначала знікнення з жыцця паралізіраванай чэмпіёнкі грамадскага транспарту. Дагтулі на трэніроўкі яна нярадка дабраецца на аўтобусе — суседзі паркуюць свае аўтамабілі настолькі чыньшля, што пад'ехаць на калёсцы да сваёй магчымасці. Праўда, нядаўна для Людмілы зрабілі атакі. Яна дзманструе мне ў асно плянцючку з надпісам снінай фарбай на асфальце «Н-валідная». «Я і сама яе не адразу заўважыла. Зразумела, калі і суседзі не бачыць, асабіла ўвечары, калі цёмна. Учора прыехала позна з трэніроўка, а маё месца занята. Прыпаркавана няма дзе. І сфарыцца з суседзямі не хочацца. У асе добрыя адносіны, выклікае ДДІ і штрафавач іх я проста не магу...»

ЦЫВІЛІЗАВАНА КРАІНА
ГЕРМАНІЯ

Нядаўна Людміла разам з асабістым трэнерам Тамарай Шыманскай вярнулася са зборай з Германіі. Прэзідэнцкі спартыўны клуб выдзеліў ёй сродкі на набыццё спартыўнага інвентару, а дакладней лодкі, для падрыхтоўкі ў гэтай краіне запомніліся тым, што Людміла ледзь не пазабілася сваёй калёскай. Вярнуўшыся аднойчы да берага, яна зразумела, што калёска няма, а сядзенне плавае ў вадзе. Прапажу першай заўважыла Тамара Мікалаеўна, і рабочыя веславальнага канала шукалі ці то выкрадзеныю, ці то ўтопленую калёска. «Да вечары я не ведала, што мне рабіць і дзе цяпер дастаць новую калёска. Гэта ж адзіны сродак, на якім я магу перамяшчацца. А ўвечары прыехалі вадалазы і дасталі

Спорт-тайм

РАЗЫШЛІСЯ ПА-СЯБРОўСКУ

Пасля прэстыжнай нічней у таварыскім матчы са зборнай Германіі (2:2) беларускія футбалісты разышліся мірам і з фінамі (1:1). Лік адкрыў Ігар Шытаў, але прапайтары хвіліны канчатковы вынік устанавіў Тоні Каліо. Напярэдадні адборачнага турніру да чэмпіянату свету-2010 беларусы правядуць таварыскі па-ядынак супраць адной з наймацнейшых зборных плянеты — аргенцінцаў.

ЛЕПШЫ ФУТБАЛІСТ СВЕТУ НЕ ЕДЗЕ НА ЕўРА

Лепшы футбаліст свету-2006 прапусціць Еўра па футболе ў Аўстрыі і Швейцарыі. Справа ў тым, што 34-гадовы аба-ранскай італьянскай зборнай Фабіа Канавара сур'ёзна траўмаваўся на першай жа трэніроўцы ў прыградзе Вені. Новым капітанам чэмпіянёў свету, хутчэй за ўсё, стане варатар Джанлуіджы Буфон.

«ПІТБУРГ» НЕ ЗДАЕЦЦА

Хакейсты «Пітсбурга» скарацілі адставанне ад «Дэтройта» ў фінальнай серыі Кубка Стэнлі — 2:3. У пятым матчы «Пітсбург» вырваў перамогу ў авертайме — 3:4, прычым «Дэтройт» не хапіла прыкладна паўхвіліны, каб у адзінаццаты раз стаць уладальнікам Кубка Стэнлі.

АБМЯНЯЛІСЯ ПЕРАМОГАМІ

У рамках падрыхтоўкі да кваліфікацыйнага турніру ў Мадрыдзе жаночая зборная па баскетболе правяла спарынг з латышкамі ў Рызе. У першым матчы беларускі змэглі выйграць у гаспадынь (71:66), але ў другім падначаленыя Анатолія Буяльскага прайгралі (71:70).

маю калёска з канала. Так што мая калёска прайшла агонь, ваду і на дне палыхала. Яна ўсё вытрымлівае: усе мае прыступкі, бардзюры, пераходкі... Трэнер Каці Карстэн Норберт казаў потым, што яму сорамна за сваю краіну, дзе ў інваліды аднялі ногі. Так і не знайшлі мы віноўніка, які так канкрэтна яе ўтрапіў. Тут мы займаемся, усяляю людзі ходзіць, і тыя, што п'юць, і тыя, што хуліганяць, але маю калёскаў ніколі і палым ніколі не краўшў...»

З сам'ёй Кацярыны Карстэн Людміла пазнаёмлілася ў Мюнхене падчас мінулагадняга чэмпіянату свету па акадэмічным веславанні, дзе яна заваявала «серабро» і ліцэнзію ў Лекін. Падчас сёлётнага збору Людміла жыла ў гасцінцы побач з домам знакамйтай беларускі. «І Каця, і яе муж вельмі простыя, неперабарлівыя людзі. Так, як працэ Каця, не працэ, напэўна, іхце — рыхтуецца яна вельмі сур'ёзна. У іх дома ўсё прыстасавана для спартыўнай падрыхтоўкі — ёсць трэнажорная зала, пакой для доктара, пакой для спарынг-партнёраў — Каця часта запрашае нашых дзядзят, каб адной не было сумна, бо пісарлагіна таксама вельмі складана вытрымліваць тэкія нагрукі. Немцы крыўку іншыя, чым мы, ціця, спакойніца і не надта схільныя да размоў, я разумею Кацю, якой не хапае роднай мовы і кантактавання. Часта да мяне прыходзіла і Кацяня Аляксандра — дзядзят там маля, ёй таксама не хапае кампаніі».

ТРАўМА ПЕРАКРЭСЛІЛА ўСЁ

Займацца спортам Людміла Валчок пачала ў пачатковых класах. У Смільавічах была адзіная спартыўная школа з адзіным відам спорту — лёгкай атлетыкай. Паступова ў бегу на доўгія дыстанцыі спартсменка дасягнула нядрэннага выніку. Далейшы працяг знаёмы ўсім у спартыўным асродкі: Люда апынулася на даху двухваярковага будынка інтэрната, каб праверіць тэлевізійную антэну, і аступілася... «Шок быў для ўсіх. У тым ліку і для Сяргея Мікалаевіча (Да-выдка, трэнера Л. Валчок па лёгкай атлетыцы). — **Аўт.** — ён моцна за мяне перажываў, не кожны басіла так зможа. Траума перакрэсліла ўсё. Але здарылася тое, што здарылася, і гэтага не змяніць. Пасля траўмы ўсё ў жыцці стала панаішма. Але мне хочацца жыць паўнаватрасна, і я да гэтага імкнўся. Я не люблю ныць, і цяргнець не магу, калі хтосьці мяне шкадуе. Ды і навошта мяне шкадаваць, няўжо я так дрэнна выглядаю? Часам лаўлю на сабе жаласлівыя позіркі, калі па прыступках саскавокаю. Нядаўна адна бабулька мяне пашкадавала ў магазіне: «Ай, інвалід, якая ты няшчасная». А мая сяброўка прамовіла: «Сказала б я гэтай бабулі, што ты самы шчаслівы чалавек з усіх, але яна не паверыць».

Пасля траўмы былі доўгія чатыры гады, калі Люда імкнулася вярнуцца ў спорт, дакладней ў інва-спорт. «Уядзельнічала ва ўсіх спар-торніцах, якія праводзілі ў краіне. Паднімала штангу — падняла на майстра спорту, плавала, штурхала адно, глядзела на калёсках. Я не магла сядзець на месцы. Але майго стану ніхто не бачыў. Не хочацца нікога асуджаць. Я ў калёска, і трэніраваць мяне праблематычна, вельмі шмат абмежаваньняў. Таму ніхто і не браў на сябе адказнасць ваіцца са мной. Я і сама не ведаю, ці ўзяла б каго-небудзь, калі б у такой сітуацыі аказаўся мой ву-

чань. Знайшоўся адзін трэнер, які праранаваў мне займацца плаваннем: «Хацелася б на вас паглядзець, магчыма, штобы і атрымаецца». А пасля спаборніцтваў, дзе я паўдзельнічала, мы павіталіся і разышліся. А ў мяне на той час ужо з'явіліся нейкія спадзяванні. Зразумела, што не тая тэхніка, трэба было ўсё мяняць, працаваць трэба было. Так я вельмі моцна «абла-малася» са спортам».

Людміла выршыла канчаткова забыць пра спорт і працаваць з дзецьмі-інвалідамі ў рэабілітацыйным цэнтры пад Мінскам. Перад чарговай уласнай рэабілітацыйнай яна прыехала адпачыць дадому ў Смільавічы. На наступны дзень раздался тэлефонны званок. Тамара Шыманская расказвала, што яны шукаюць дзядзючыню-каляскашчыцу для лыхнай эстафеты. Так доўга Людміла імкнулася вярнуцца ў спорт, а нарэшце знайшліся людзі, якія самі яе паклікалі. Але на гэты раз яна адмовілася: «Я не хачу, мне ўжо праранавоўліў ў плаванне». Але Тамара Мікалаеўна аказалася упартай і настойлівай, за што зараз вй Людміла бязмежна ўдзячная. Яна ўгаварыла маму, а тая ў сваю чаргу праранавала дачка проста з'ездзіць ў Раўбчыні і паспрабаваць патрэніравацца, а калі не спадабэцца, вярнуцца дадому. Так Людміла засталася ў лыхных гонках. «Мне падабаецца займацца тым, чым я займаюся. Я люблю сваю працу, менавіта вось такую. Мне трэба, каб пусь было за 200, пастаянны рух, калі не будзе руху, я проста патухну».

На Паралімпійскіх гульнях ў Афінэ Тамара Шыманская звярнула ўвагу на адпатыўнае веславанне, вельмі падобнае на веславанне акадэмічнае, і праранавала Людміле развіваць гэты від спорту ў нашай краіне. Дапамог і асабіста міністр спорту і турызму Аляксандр Грыгарыў. «Я асабіста да яго падышла. «А што вы вам абмяцце?» — спытаў міністр. «Спорт непрадказальны, я не ведаю, што атрымаецца, але рызыкнуць трэба. Трэба скарыстацца момантам значацтва за ліцэнзію і ўзяць яе». Міністр пагадзіўся і міністэрства камітэсавала нам паездку на спаборніцтва, а Прэзідэнцкі свету — арэнду лодкі». На чэмпіянэце лэбвэ Людміла заваявала сярэбраны медаль.

АЛІМПІАДА, ЯКАЯ ПЕРАВЯРНУЛА ЖЫЦЦЁ

Але да гэтага была перамога на Паралімпіядзе ў Турне. «У мяне ёсць тое, аб чым я не магла раць нават марыць. Гэта мая кватэра, гэ-та домік у Чэрвеньскім раёне, які належыць маме».

Я прыйшла са спорту для здароўя і спачатку скептычна ставілася да інваспорту. Але калі паглядзела, на што людзі здольныя, я нават пачала ганарыцца, што сама ім займаюся. Людзі з абмежаванымі магчымасцямі выконваюць штосьці такое, што не кожны здаровы зможа (і на горных лыжах катаюцца, і ў хакей гуляюць, і бегваюць на пратэзах), на мяжы немагчымага. У маім жыцці Алімпіяда ўсё перавярнула з ног га галаву. Гэта і шчаслівы мама і брат, якія сустракалі мяне ў аэрапорце. Якое для мяне гэта было шчасцём! Той аэрапорт я запамінала на ўсё жыццё, хоць мяне з лыхых спаборніцтваў сустракаюць бліжэй. І дзеля такіх момантаў, дзеля мамы, якая пахрыла маю трауму, я здольная на многае. І вельмі хачу іх яшчэ па-радаваць».

Алена АўчынікВА.

Абзац

■ У Пётрыкаўскім раёне першымі ў Беларусі пачалі вырошчваць растаршчэ плянцуючы ў прамысловых аб'ёмах. У КСУП «Чалюшчыны» гэтай культурай засеяна 10 га. У наступным годзе мяркуецца павялічыць пасавы культуры да 100 га. Лекавымі ўласцівасцямі валодаюць карані, лісце і насенне растаршчы. Яны прымяняюцца пры гелатэцы, цырозе печані, зніжэнні эроку, садзейнічаюць вывядзенню таксіну ў ўмацаванню імунітэту.

■ Дэлегаты Дзярждумы Расіі падрыхтавалі «Канцэпцыю дзяржаўнай палітыкі ў галіне доўгаўна-маральнага выхавання дзяцей у РФ і абароны іх маральнасці». У рамках канцэпцыі — 16 законапраектаў. Так, праект закона «Аб дзяцінай цаццы» накладвае забарону на вытворчасць і імпорт цацак, якія правуююць асцальныя паводзіны альбо сплунчаюць у сабе псіхалагічна неспалучальнае (пелізаны ў форме шкідэта, плюшавыя бактэрыі). Акрамя таго, у школах плануецца забараніць адзначаць «чужыя» святы нахвалт Хэлоўіна і Дня святога Валентына. Няпоўнагадовым хочучь таксама забараніць рабіць татуіроўкі і пірсінг. Дзядзят будучь аберагаць ад уплыву готай і эмо, якія, на думку аўтараў канцэпцыі, навязваюць дэпрэсіўнае светаўспрыманне, суіцідальныя схільнасці і сэксуальныя адхіленні.

■ У Оршы супрацоўнікі праваахоўных органаў затрымалі чатырох жыхароў горада, якія падазраюцца ў забойстве грамадзяніна Расіі, афіцэра ў адстаўцы, што атрымаў у Беларусі пасведчанне на права жыхарства. У кватэры, дзе быў выяўлены труп расійскага, знаходзіўся яшчэ адзін грамадзянін Расіі. Ён змешчаны ў рэанімацыю. Па словах медыкаў, у забігара зламаны амаль усе рэбры. Адной з версій жорсткага забойства стала карыслівая накіраванасць.

■ Гомельскія памешнікі і супрацоўнікі КДБ у Лельчыцкім раёне затрымалі двух паршульнякаў памежнага рожму. Як высветлілася, затрыманых грамадзян Беларусі мелі дачыненне да незаконнага перамяшчэння з Украіны прамысловых тавараў. Будуючыя электрапрыборы на суму больш за Br110 млн, вывезеныя без належнага афармлення, былі выяўленыя ў аўтамабілі.

■ Сотні мігранцкіх сьмажкоў сталі прычынай аварыі, у якой падарпелі зруць аўтамабіляў на ажыўленым аўтабана пад Штуртартам у Германіі. Паліцыя і выратавальнікі былі вымушаныя закрыць дарогу на некалькі гадзін, каб прыбраць разбітыя аўтамабілі і сьмажкоў, што выжылі, з дарогі. Па сведчанні выдавоўцаў, масавае нашэсце сьмажкоў было падобнае на фільм жахаў. Па меркаванні экалагаў, прычынай масавай міграцыі гэтых жывых істотаў магло стаць змяненне клімату.

Поўны абзац

■ У Кемераве кот па мяншцы Афанасій два тыдні прасядзеў на дрэве, так як супрацоўнікі МЧС адмаўлялі прыняць уздзеў яго выратаванні. Кот залез вельмі высока, баўсяў злезці і жаласна мяўкаў. Яго гаспадыня звярнулася да выратавальнікаў МЧС з просьбай зняць ката з дрэва, аднак ёй адмовілі, матывуючы дарагоўлівым мэрапрыемства. Праз два тыдні гаспадыня звярнулася да знаёмга альпініста, які залез на дрэва і зняў хатняга любімаца.

■ Пастаянныя адключэнні электраэнергіі ў Паўночнай Карэі прывялі да таго, што жыхарам сельскіх раёнаў краіны для забеспячэння дамоў электраэнергіяй даводзіцца карыстацца веласіпэдамі. Задане кола веласіпэда прымацоўваецца да генератара і, кручыцца педаль, уаецца выпрацоўваць ток. Фізічна гэта нялёгка, напружанне непастаннае, але іншы раз выцяіся няма. У гарадах, дзе жыццё крыўку багацейшае, людзі закупаюць буйныя аўтамабільныя акумулятары і зараджаюць іх у час, калі даюць электрычнасць. Затым акумулятары выкарыстоўваюць для сілкавання бытавых прыбораў у патрэбны час.

Паводле паведамленняў карэспандэнц «Звязды» і інфармагенцтваў.

У акціонеров, не участвовавших 23 мая 2008 г. во внеочередном общем собрании акционеров ОАО «Универсам Заславль» или голосовавших против принятия решения по вопросу повестки дня о внесении изменений в устав ОАО «Универсам Заславль», возникло право требовать от Общества выкупа принадлежащих им акций, выпущенных Обществом.

Условия приобретения Обществом акций собственного выпуска на баланс по требованию его акционеров:

- количество приобретаемых акций — 11 959 шт.;
- срок, в течение которого осуществляется приобретение акций, — до 31.07.200

ЗАПРАСІЦЬ СКАРЖНІКА НА СЕСІЮ? А ЧАМУ Б НЕ?

Шчы і сёння жыхары населеных пунктаў Губіцкага сельсавета ўспамінаюць дзень адкрытага пісьма, які ў красавіку правялі Буда-Кашалёўскі райвыканкам і раённы Савет дэпутатаў. Адметнасць яго заключалася ў тым, што жоны мог напраму выйсці на кіраўнікоў раённага маштабу, задаць пытанне, абзначыць праблему і, вядома ж, атрымаць адказ.

Для гэтага на працягу месяца аламбраваная ўрна вандравала па магазінах, школе, клубе, мэхдары і іншых аб'ектах. Было праведзена анкета-анкетаванне — у ім узялі ўдзел 137 чалавек, якія выказалі сваё меркаванне аб эфектыўнасці дзейнасці мясцовых органаў улады. Напярэдадні сходу кіраўнікі раёна наведвалі ўсе ўстановы, што аказваюць паслугі насельніцтву, пагаварылі з людзьмі і такім чынам ужо ведалі іх запятанні, якія былі дапоўнены на сходы, пасля выступленняў старшын сельвыканкама Ніны Гузавай, вытворчага кааператыва Міхаіла Рыбка, участковага інспектара Сяргея Жыгаліна. Пытанні рознага кшталту задаваліся тут жа, на месцы — начальнікам раённых службаў, старшын райвыканкама і райсавета дэпутатаў Мікалаю Чарнышу і Алене Алексінай. Асноўныя з іх датычыліся паскарэння газіфікацыі вёскі, рэканструкцыі водаправодна-каналізацыйнай сістэмы, рамонту фельчарска-акушёрскага пункта, работы магазінаў, аказання бытавых паслуг і г.д.

Па адных пытаннях адразу прагучалі тлумачэнні, другія, якія патрабавалі вырашэння і фактычна заключалі ў сабе праблему,

браліся на кантроль, па трыці даваліся канкрэтныя даручэнні. Забягаючы наперад, скажам, што частка іх будзе знята з парадку дня ў рамках праграмы будаўніцтва аграпрадзкі. Характэрная дэталі: на сходзе людзі выказвалі і свае прапановы, і нават прагучалі словы ўдзячнасці мясцовай уладзе за аператыўнае вырашэнне жыццёва важных пытанняў (а гэта не часта пачуеш). Людзі задаваленыя работай па ўкараненні сацыяльных стандартаў у васьмі галінах (сувязь, культура, адукацыя, медыцына, сацыяльнае абслугоўванне, транспарт, жыллёва-камунальная гаспадарка, гандаль). У той жа час яны пажадалі, каб камбінават бытавога абслугоўвання і ўстановы фізкультуры і спорту палепшылі сваю дзейнасць, каб у сельсаветах уявілі стаўку скаратара, каб дэпутаты і старасты часцей сустракаліся з аднавяскоўцамі, больш увагі надавалі іх інфармаванню. Дарчы, 46 працэнтаў рэспандэнтаў станюча ацанілі работу сельсавета, а 88 — выказалі меркаванне, што прадстаўніцы ўлады і органы мясцовага самакіравання ў вырашэнні пытанняў жыццезабеспячэння насельніцтва ўдаецца працаваць ва ўземаддзейні, прымаць дзейныя меры.

Летась такія ж дні адкрытага пісьма прайшлі ў 9 сельсаветах раёна, сёлета — у 4. Да канца года яны будуць арганізаваны яшчэ ў сямі. Такія форма работы з насельніцтвам, якая мае зваротную сувязь з уладамі, у раёне лічыцца вельмі эфектыўнай. І тут нельга не адзначыць сумесня намагацца і органы мясцовага самакіравання і ідэалагічна актыўна.

Галоўнай задачай, якую яны ставяць перад сабой, з'яўляецца імкненне дапамагчы канкрэтнаму чалавеку, прыняць палітычны ўдзел у яго няпростых жыццёвых абставінах, зрабіць жыццё больш камфортным.

(Заканчэнне на 2-й стар. «МС».)

КАБ НЕ БЫЛО ПАКАЗУХІ

Сельскія гаспадаркі Бялыніцкага раёна бяруць у штат рабочых, якія займаюцца навадзненнем парадку на вясковых вуліцах і могілках.

На вуліцы Савецкай у аграпрадзкі Цяжцін працуюць два мужчыны з мотакосамі. Ашмёткі травы ляцяць ва ўсе бакі, а тым часам тэрыторыя ад абочыны дарогі да агароджаў дамоў прымае акуратны, набліжаны да газона, выгляд.

— Мы косім каля грамадскіх будынкаў і хат, дзе жывуць старыя і бездапаможныя людзі, якія самі не могуць пакапаціцца пра добраўпарадкаванне, — тлумачыць рабочыя.

Уладзімір Нікіцічэна і Алег Грышкоў працавалі ў катэльні, але на цёплы сезон засталіся без працы.

— Таму гэта работа для нас — проста знаходка, — задавалены вяскоўцы. — Штодня мы зарабляем тут прыкладна 15 тысяч рублёў. Працы зашмат: трава расце, а яшчэ трэба заняцца калодзежамі ды аварыйнымі дрэвамі.

«Фронт работы» для рабочых штодня вызначае старшыня Цяжцінскага сельсавета Міхаіл Шакура, а грошы плаціць ААТ «Новая Друц».

— Раней мы наводзілі парадок спантанна: адрывалі людзей ад вытворчасці і кідалі на канкрэтны ўчастак, дзе ўсё зарасло травой і смеццем, — тлумачыць дырэктар «Новай Друц» Ігар Бондару. — А цяпер прыйшлі да высновы, што патрэбна сістэма, каб забяспечваць нармальны парадок. Бо аграпрадзкі — гэта не толькі прыгожы фасад, а парадок у кожным кутку. Каб не было паказухі, трэба займацца добраўпарадкаваннем штодня.

Таму ад пачатку мая ў штаце сельскага гаспадаркі з'явіліся чатыры новыя працоўныя месцы: два чалавекі абслугоўваюць тэрыторыю Машчынскага сельсавета і два — Цяжцінскага.

Ідэя стварыць вытворчыя званы для добраўпарадкавання належыць старшын Бялыніцкага раённага Савета дэпутатаў Мікалаю Гузнякову.

(Заканчэнне на 2-й стар. «МС».)

ЖУРНАЛІСТ ВЫЕХАЎ НА МЕСЦА

НОВАБУДОЎЛЯ НА ЁСКРАІНЕ

Наш карэспандэнт у складзе спецыяльнай камісіі «прымаў» дзевяціпавярховы жылы дом, што будуюць на ўскраіне Віцебска. А зрабіць гэта прапанавалі чытачы.

— Але, гэта карпункт? Мы будзем жыць у новым панэльным доме ў новым мікрараёне Віцебска — Бялёва. У ім будуюцца кватэры для тых, хто стаў у чарзе ў гарвыканкаме на паліпашэнне жыллёвых умоў. Але ў доме яшчэ нічога не гатова для засялення. Шмат будаўнічых недапрацовак. Ды і наогул жыць у такім месцы нельга, — раіцаў расказваў па тэлефоне чытат. — Мясце суседзі папрасілі запрасіць журналіста на месца будаўніцтва. Толькі броду там многа, там надзецьце старыя боты. А калі на машыне паедзеце, ведайдзе, што дарогі да новабудуёўлі няма.

У пятніцу бліжэй да канца рабочага дня адправіўся, як кажуць, па выкліку. Мікрараён Бялёва-1 знаходзіцца па віцебскіх мерках параўнальна далёка ад цэнтру. Мікрараён разлічаны на 13 тысяч жыхароў. Запраэктаваная плошча — 46,3 гектара. Жывуць тут ужо каля 10 тысяч чалавек.

Доўга спрабаваў знайсці неабходны дом № 14 па вуліцы Багатырова, што дабудуваецца. Куды ні глянь, працуе тэхніка, капаюць... Па мабільніку патэлефановаў старшыню таварыства жылёўцаў «Рамонак» Надзею Іванаву Паўлавай, якой давалася літаральна бегчы да прыпынку грамадскага транспарту, каб сустрэцца са мной і прывесці да аб'екта. Боты з тостай падшоўкай аказаліся вельмі да месца.

Доўга спрабаваў знайсці неабходны дом № 14 па вуліцы Багатырова, што дабудуваецца. Куды ні глянь, працуе тэхніка, капаюць... Па мабільніку патэлефановаў старшыню таварыства жылёўцаў «Рамонак» Надзею Іванаву Паўлавай, якой давалася літаральна бегчы да прыпынку грамадскага транспарту, каб сустрэцца са мной і прывесці да аб'екта. Боты з тостай падшоўкай аказаліся вельмі да месца.

— Няўжо сёння прымуць дом у эксплуатацыю? — пытаюся ў яе.

— Зараз будзе першы візіт камісіі па прыёме. Безумоў-

ОДИН НОРМАТИВОМ ВСЕХ ПРОБЛЕМ НЕ РЕШИТЬ

Чем хороший хозяин отличается от плохого? Тем, что умеет не только считать деньги, но и зарабатывать их... В январе 2007 года, после подписания Указа № 21, сельские исполкомы получили 16 источников доходов — предполагалось, что благодаря им удастся значительно пополнить бюджеты первичного уровня. Однако сегодня, по истечении полугода лет, приходится констатировать: чудес не произошло. Подавляющее большинство сельсоветов как были, так и остались дотационными. Причем если в среднем по республике уровень дотационности первичных бюджетов составляет около 60 процентов, то в некоторых областях он доходит до 80—85. Изменился ли такое положение дел в ближайшем будущем?

На вопросы «МС», касающиеся формирования бюджетов первичного уровня власти, отвечает начальник управления бюджетной политики Министерства финансов Максим ЕРМОЛОВИЧ.

— На одной из последних встреч председателя Совета Республики Геннадия Новицкого с председателями районных Советов депутатов поднимался вопрос о высоком уровне дотационности местных бюджетов... Будет ли в связи с этим вноситься изменения в Указ № 21 в части, касающейся формирования бюджетов сельсоветов? Появятся ли у сельсоветов новые источники доходов?

— Министерство финансов уже подготовило предложения о внесении изменений в Указ № 21. В соответствии с этим документом в свое время был установлен ограниченный перечень доходных источников низового звена... Сегодня мы хотим сделать его открытым, чтобы областной или районной Совете депутатов могли самостоятельно решать, какие источники доходов закреплять за первичными бюджетами. Мы рассчитываем, что эти изменения вступят в силу до 1 января

Фота Анатоля КЛЕШЧУКА.

2009 года. Поэтому будем давать поручения своим финансовым управлениям уже сегодня при формировании бюджетов исходить из того, что перечень доходных источников, зачисляемых в бюджет первичного уровня, будет открытым. Это необходимо, чтобы снизить уровень дотационности первичных бюджетов, заменить дотации на закреплённые доходные источники.

— Вы предполагаете, что существующий сегодня перечень источников расширится?

— Как минимум, в бюджете первичного уровня появится подоходный налог с физических лиц. Но какая именно часть его там останется, будет решать районный Совет. Может быть, где-то решат оставить и 100 процентов подоходного налога, а где-то — только 10 процентов (если на территории сельсовета, например, находится крупное предприятие, то целесообразно аккумулировать в первичном бюджете весь подоходный налог — получится, что доходная часть бюджета превысит расходные обязательства). На самом деле, расходных полномочий на первичном уровне не так много: порядка половины всех расходов занимает содержание аппарата самого исполкома, вторая половина идет в основном на благоустройство.

Кстати, что касается средств, выделяемых на благоустройство и развитие материально-технической базы низового звена, они, безусловно, наращиваются. При формировании расчетных показателей

к проектам бюджетов областей были предусмотрены дополнительные средства бюджетов на укрепление материально-технической базы исполкомов первичного уровня. Кроме того, запланированы средства (более 50 млрд рублей) на приобретение специальной техники для обслуживания коммунальных сетей, находящихся в сельской местности.

— Но если формированием перечня доходных источников сельсоветов будут заниматься районные и областные Советы депутатов, что помешает им «перевести» эти источники на себя, снова оставив сельсоветам минимум? Многие уже сегодня высказывают опасения на этот счет.

— Откровенно говоря, такая опасность существует. Возможно, что в первое время (год—два) уровень дотационности снизится не очень сильно по сравнению с той ситуацией, которую мы имеем сегодня. Но... сужать свободу районного или областного Советов в этом направлении я бы не стал. Нельзя все «зарегулировать» сверху и донизу, ведь у каждой административно-территориальной единицы есть своя специфика. Поэтому на уровне каждого района должны приниматься взвешенные и самостоятельные решения — как выровнять расходы бюджетов первичного уровня, как наполнить доходную часть бюджета первичного уровня реальными источниками и снизить его дотационность.

(Окончание на 2-й стр. «МС».)

КРУГЛЫЙ СТОЛ ДЕНЬГИ НА СНОС БУДУТ ПРЕДУСМОТРЕНЫ

Указ Президента Республики Беларусь от 12.01.07 № 21 «О повышении роли органов местного управления и самоуправления в решении вопросов жизнеобеспечения населения» будет актуальным не год и не два. Это базовый документ, который обозначил основные направления работы власти первичного уровня, ее цели и задачи.

С этого постулата начал свое выступление на очередной встрече с председателями сельских и поселковых Советов депутатов председатель Постоянной комиссии по региональной политике и местному самоуправлению, член Совета по взаимодействию органов местного самоуправления Анатолий МАЛОФЕЕВ.

Многое уже сделано, отметил он. Например, основательно укреплен материально-техническая база сельсоветов. Но самым главным остается работа с населением. Именно по этому показателю в первую очередь оценивается вся вертикаль власти. Говоря о повышении авторитета председателей Советов первичного уровня, Анатолий Малофеев отметил, что в Гродненской и Брестской областях эта работа традиционно ведется на высоком уровне. В Могилевской и Витебской четко и эффективно решается ряд важных вопросов исполнения Указа № 21 (в частности, передача систем водоснабжения и водоотведения, дорог на баланс специализированных организаций). Активно работает в этом направлении и Минский областной Совет, находящийся в постоянном контакте с Советами первичного и базового уровня.

Практика показала, что чем глубже вникать в проблемы на местах, чем доскональнее изучать указ, тем с большим количеством вопросов приходится сталкиваться председателям, заметил Анатолий Малофеев. И самым большим для большинства сельсоветов сегодня остается вопрос наполняемости бюджета. В указе прописаны 16 источников, но на практике «работают» далеко не все. Так, в Гомельской и Минской областях уровень дотации составляет от 85 до 90 процентов, т.е. налоговая база на местах там не сложилась, подчеркнул выступающий: «Я считаю, что надо решать этот вопрос и, возможно, вносить изменения в указ. Жизнь диктует такие правила. Со стороны Минфина у нас есть понимание, но решать этот вопрос будет Президент. Это его право».

Не стоит забывать и о положительных примерах, напомнил Анатолий Александрович. Витебская область в нынешнем году вышла на 68 процентов дотации в среднем по сельсоветам. Там сегодня есть своя реальная налоговая база. «Надо понимать: дотации сегодня дадут, а завтра могут не дать. И такая ситуация будет постоянно — лишних денег в государстве нет. Дотация — это как транзитный автобус, у которого нет расписания».

В ряде пригородных сельсоветов, например, в Минском районе, можно пополнить бюджет за счет земли (приватизации, аренды, аукционов). Но есть и глубина, где спроса на землю сегодня нет. Значит, надо искать другие возможности. В сегодняшних условиях рынка неленивый, предприимчивый и инициативный человек всегда найдет способ заработать. Есть такие сельские Советы, например, в Брестской области, и не только.

В своем выступлении Анатолий Малофеев остановился на вопросе передачи на баланс специализированных организаций систем водоотведения и дорог сельских населенных пунктов. «В Брагинском районе до сих пор не передана система водоснабжения. Кто хозяин? Какую воду люди пьют? Кто за это несет ответственность? Безусловно, сети в большинстве случаев страшно запущены. На многие из них отсутствует документация. Тем не менее в каждом сельсовете должен быть железный график передачи. Вы же сами заинтересованы в том, чтобы освободиться от этого и работать как власть, а не затыкать собой все дыры!»

Что касается передачи дорог, Совет Министров уже принял соответствующее решение. Конечно, за один присест разобраться с дорогами не получится, согласился Анатолий Малофеев, но при этом заметил, что есть отдельные Советы, где этот вопрос решается весьма эффективно и их опыт можно перенимать остальным.

Затрагивая тему уличного освещения сельских населенных пунктов, он посоветовал председателям сельских Советов обратить внимание на соответствующее постановление Министерства энергетики (от 30 января 2008 года № 2), где четко прописаны условия межрегионального обслуживания электросетей.

На вопросы, связанные с правовыми особенностями наполнения бюджетов сельсоветов, ответила начальник отдела региональных бюджетов главного управления бюджетной политики Министерства финансов Зоя КРУГЛИКОВА. Она сообщила, что на 2008 год по стране было сформировано 1438 бюджетов первичного уровня, объем которых составил 169,2 млрд рублей (что на 14 процентов больше в сравнении с прошлым годом). Основными доходными источниками сегодня являются налоги на собственность — земельный и налог на недвижимость с физических лиц. Зоя Кругликова обратила внимание, что в этом году впервые в бюджеты первичного уровня могут направляться отчисления от местных налогов и сборов. Правда, с учетом общего снижения налоговой нагрузки их количество год от года уменьшается. И все же сегодня это важный доходный источник, который должны иметь все бюджеты первичного уровня. К сожалению, есть примеры (Минская область), где эти отчисления не были предусмотрены.

Пока высокой остается дотационность бюджетов первичного уровня. В 2008 году ее уровень в среднем по республике составил 60,1 процента. Сегодня идет серьезная работа по подготовке дополнений в Указ № 21, призванных снизить дотационность и привести его в соответствие с основными нормами Бюджетного кодекса.

Серьезной проблемой на местах остается вопрос сноса ветхих и пустующих домов, напомнила Зоя Кругликова. В разных районах эта работа ведется по-разному. Бюджетные средства на снос таких объектов будут выделяться только в том случае, если дома числятся в государственном реестре. В этом году в ходе уточнения бюджета и в проекте бюджета на 2009 год будут предусмотрены конкретные средства именно на эти цели, пообещала представитель Минфина. С учетом заявок областей Минфин работает единые подходы, согласно которым и будут определяться размеры отчислений.

О том, как идет реализация Указа № 21 в сельсоветах, с какими трудностями приходится сталкиваться в процессе работы на местах, что уже удалось сделать, рассказали и сами председатели сельсоветов.

Например, в Бабинском сельсовете Витебского района процент дотации бюджета в этом году составил всего 24 процента. Выручают аукционы, все доходы от которых пополняют копилку сельсополкома. Определенную «копейку» приносит и сбор молока у населения: с каждой собранной тонны сельсополком имеет 110 тысяч рублей. Зато много нареканий вызывает работа местной службы ЖКХ. В Уделовском сельсовете Глубокского района активную помощь в наведении порядка на земле и борьбе с пьянством председателю Совета оказывает местный ксендз Булька из деревни Мосар, слава о котором распространилась далеко за пределами Глубокского края. Даниловичский сельсовет Дятловского района недавно пережил укрупнение (к нему был присоединен соседний малочисленный сельсовет). В результате жителям некоторых отдаленных деревень стало неудобно добираться до сельсополкома. Выходом из ситуации стали выездные приемы граждан и усиление роли старост. В Капличском сельсовете Калинковичского района за прошлый год было снесено 54 ветхих дома. Бюджетных денег на это выделено не было. Помощь оказали «шефские» организации. В Калинковичском районе за каждым сельсоветом закреплены несколько предприятий, которые по мере сил помогают местной власти решать насущные вопросы, в том числе по благоустройству и наведению порядка.

Встреча, прошедшая в формате «круглого стола», еще раз показала, насколько необходимо председателям первичного уровня делиться наработками друг с другом и вместе обсуждать общие проблемы.

Инга МИНДАЛЕВА.

шчыне гіпермаркет з аўтамабільнай паркоўкай і забаўляльным цэнтрам. Гэта камерцыйны праект, і, пагадзіцеся, недзяржаўная інвестары не будуць зацягваць працэс будаўніцтва. Укладваюць грошы, каб яны хутчэй пачалі прыносіць прыбытак. Транспартныя праблемы вырашаюцца. Аўтобусаў стане больш — сёння вывуча-

на тое, што хацелі б жыць бліжэй да цэнтру, а «гарвыканкам іх на ўскраіне пасяліў». Пры гэтым у саміх цэнтры месца, на погляд такіх незадаволеных, дастаткова. Той жа прыватны сектар — няўжо нельга знесці гэтыя старыя дамы? Пытанне няпростое. Каб усе ўладальнікі прыватнага жылля далі згоду на перасяленне на прыватных для

юцца патэнцыйныя маршруты. Акрамя гэтага, запланавана працягнуць да Бялёва праект Будайнікоў. Але рэалізацыя апошняга — справа не аднаго месяца.

Заходзім у адзін з двух пад'ездаў 71-кватэрнага жылга дома № 14 па вуліцы Багатырова. Генеральны падраччык будаўніцтва — Віцебскі домабудаўнічы камбінат. На кожным паверсе па чатыры кватэры.

іх умовах, шмат трэба часу і нерваў патраціць прадстаўнікам улады.

У цэлым уражанне ад убачанага засталася нядрэннае. І старшыня таварыства жылёўцаў не выказвала шмат прэтэнзій. Вышліш на вуліцу і падылі папярэдня вынікі першай «прыёмкі». Былі дадзены і канкрэтныя заданні рабочым з просьбай не зацягваць іх выкананне... Пакуль дажджы не пойдучы, дафарбуюць фасад. А бардзюры неабходна пакапаць у найбліжэйшыя дні.

Дом павінен быць здадзены да канца квартала. Перад засяленнем абавязкова запрасяць наваесваў, каб ужо іх «камісія» уважліва вывучыла ўсё, што трэба.

Помніцца, як у савецкія гады ў Віцебску будаваліся новыя мікрараёны, што атрымалі назву «Поўдзень» з нумараванай. Напрыканцы 1980-х мае сваякі — простыя рабочыя аўтоўкавай фабрыкі — атрымалі ў адным з іх кватэру. Хадзілі з дома на працу і наадварот па брудзе, вялікіх лужынах. Былі і іншыя праблемы... А сёння часта бачу ў мясцовых СМІ аб'явы ахвотнікаў набыць там кватэры. Мяска не адразу будавалася. Ад сябе дадам наступнае. Добра было б і дэпутатам пацікавіцца тым, як жывуць у новых раёнах іх патэнцыйныя выбаршчыкі. Тым больш, што чарговыя выбары прыходзяць, як заўсёды, «нечакана хутка». Упэўнены, што людзі за такую ўвагу не толькі дзюку скажуць, але і падтрымаюць падчас галасавання. Давераць тым, хто насамрэч цікавіцца іх праблемамі і клопатамі.

Аляксандр ПУКШАНСКІ.
Фота аўтара.

чынскай установы няма. Мне растлумачылі: адкрыюць паліклініку, калі колькасць насельніцтва будзе адпавядаць нарматыву. (У параўнальна старым, але таксама новым мікрараёне «Поўдзень-7» і цяпер яе няма.) Крамы? Ёсць дзве «стачынарныя», што размешчаны ў жылых дамах, а яшчэ прыязджае аўтакрама ад птушкафабрыкі ды малочныя прадукты прадаюць таксама «з колаў».

— Акрамя гэтага, — расказвае Уладзімір Каташук, — тут пабудуюць першы на Віцеб-

Зайшлі ў адну з кватэр. Влаккая кухня. У пакоі батарэі з двух «гармонікаў» на сцяне. Будзе цёпла, напэўна? Шклопакеты ў рамках з драўніны вытворчасці ААТ «Віцебскдраў». Праз акно бачу поле. Аказваецца, гэта ўжо сельская тэрыторыя — Віцебскага раёна. Зямля сёлета яшчэ прынясе ураджай, а потым увойдзіць у галарудскую мяжу і будзе забудувацца. З'явіцца мікрараён Бялёва-2. І гэтак далей... Дарчы, неаднаразова скардзіліся мне наваесваў з Бялёва

ОДНІМ НОРМАТИВOM ВСЕХ ПРОБЛЕМ НЕ РЕШИТЬ

(Окончание. Начало на 1-й стр. «МС».)

Думаю, со временем общее понимание этого обязательно придет. Дотационность бюджетов первичного уровня будет снижаться, а инициатива администрации сельсопкокома и ее участие в развитии экономики региона будут возрастать.

— **И какой, на ваш взгляд, оптимальный вариант соотношения уровней самофинансирования и дотационности первичных бюджетов?**

— Мы не пытаемся устанавливать какие-то нормативы. Чем меньше объем дотации, тем лучше. Тем больше появляется стимулов у руководителей сельсовета зарабатывать деньги самостоятельно.

Вместе с тем понятно, что есть такие регионы, где на сегодняшний день нет возможности создавать дополнительные производства, поэтому они будут сохранять свой уровень дотационности, большого роста налоговой базы мы от них не ожидаем. Это касается в первую очередь районов, пострадавших от чернобыльской катастрофы.

Но здесь возникает второй вопрос — определение **объема дотации**, которая будет передаваться из вышестоящего бюджета нижестоящему. Сегодня существуют разные методики дотирования. Кто-то ориентируется на налоговый потенциал и доходы нижестоящих бюджетов, кто-то — на расходы, калькулируя их по статьям и устанавливая нормативы бюджетной обеспеченности. Сейчас мы ведем разработку методики, в соответствии с которой можно будет определять объем дотаций, передаваемых из республиканского бюджета в бюджеты областей.

Думаю, дойдет очередь и до методики, имеющей непосредственное отношение к распределению дотаций на первичном уровне.

— **А как вы оцениваете витебский подход к формированию бюджетов первичного уровня? Там с этого года подоходный налог с физических лиц остается в сельсоветах...**

— Отрицательных моментов в самом подходе нет, за исключением того, что решение области оставлять в первичных бюджетах подоходный налог с физических лиц противоречит Указу № 21 с юридической точки зрения. Этот налог не входит в закрытый перечень доходов источников бюджетов первичного уровня, установленных указом.

— **Может быть, Витебская область как раз и подтолкнула Минфин к тому, чтобы расширить этот перечень?**

— Нет, мы еще в прошлом году подошли к решению о том, что подоходный налог с физических лиц или его часть необходимо передать в бюджет первичного уровня. И не только его, но и другие источники —

например, часть прибыли расположенных на территории и находящихся в коммунальной собственности предприятий, налог с продаж, сборы с пользователей и так далее. Вот и пришли к выводу, что надо отдать районным Советам это право — самим определять перечень источников доходов для бюджетов сельсоветов. С принятием разработанного нами проекта указа за бюджетами первичного уровня может быть закреплен любой источник, если это способствует повышению инициативы сельского или поселкового исполкома самостоятельно зарабатывать деньги в своей бюджет. А один подоходный налог не решает проблему дотационности полностью.

— **Но ведь он в большей степени является стимулом для местной власти создавать условия для развития предпринимательской деятельности?**

— Да, хотя о конкретных результатах здесь еще рано говорить. Но в любом случае председатель сельсопкокома будет стараться привлечь на свою территорию любого инвестора или предпринимателя, начнет добиваться, чтобы для их удобства создавалась необходимая инфраструктура, появлялись дороги, нормальное водоснабжение, хорошее электроснабжение, связь и так далее.

— **Тем не менее, некоторым исполкомам нравится жить «на дотации». Есть «строчка в бюджете» — и не надо голову ломать...**

— И затребовать о том, чтобы не «провалились» доходные источники на территории, тоже не надо... Дотации — это большая страховка для бюджета первичного уровня, но это неправильно. Надо с помощью экономических рычагов подталкивать каждого администратора, каждого чиновника к зарабатыванию денег для бюджета.

— **Должен ли быть единый подход к формированию бюджетов первичного уровня во всех областях?**

— Ни в коем случае! Сельсоветы очень сильно различаются по своему экономическому развитию. Есть городские поселки с довольно развитой инфраструктурой, с благоустроенным жильем, с хорошей экономической базой... У них расходы бюджета сильно отличаются от расходов мало-населенных отдаленных сельсоветов. Причем подходы к формированию бюджетов будут отличаться и в зависимости от воздействия каких-то внешних факторов, от расположения территории, от того, как налажены пути сообщения между центром сельсовета и райцентром... Здесь существует масса особенностей, каждой сельсовет уникален. Поэтому добиться единого подхода, одного «мерила» по

всей республике — невозможно, да и не нужно.

Но определенные нормативы все же быть должны. В первую очередь это нормативы по заработной плате работников исполкома первичного уровня, а также нормативы обеспечения материально-техническими средствами, бюджетные лимиты по штатному расписанию. На первичном уровне все эти вопросы должны быть отрегулированы так же, как и на всех уровнях госуправления.

Во-вторых, должны быть установлены нормативы там, где это можно сделать. Скажем, по содержанию каких-то структур или объектов, подчиненных первичному Совету, например, нормативы на уличное освещение. Сэкономил — остатки денег твои, перерасходовал — решай проблему сам... Вот это мы сможем разработать. А установить законодательно какой-то единый норматив, который бы всех удовлетворил, никогда не получится.

— **Не могу не спросить о финансировании сноса ветхих домов. Будут ли выделяться на это какие-то средства?**

— Мы сейчас занимаемся изучением этой проблемы. Кстати, деньги на снос ветхих домов закладываются ежегодно — при формировании расчетных показателей к бюджетам областей и города Минска.

— **Почему ж тогда возникают проблемы?**

— Потому что это не целевое направление денег. Деньги на снос отдельной строкой в расходах не выделяются, хотя в общую расчетную сумму входят. Поэтому они могут быть потрачены на любую другую потребность. Совет депутатов — областной или районный — сам утверждает направление расходов средств. Поэтому ответственность за то, что в каком-то бюджете эти расходы заложены, а в каком-то нет, полностью лежит на Советах депутатов. Если они решат, что есть более актуальные проблемы, то эти деньги, которые мы закладываем на снос ветхих домов, могут распределить, скажем, на ремонт кровли или жилья.

Но сегодня мы думаем о том, что необходимо разработать определенную методику планирования расходов на снос. В настоящее время изучается финансовая потребность на решение этой задачи, собирается информация о количестве ветхих домов, определяется средняя стоимость сноса одного дома. По результатам такого анализа будут определены объемы финансирования этих расходов в бюджете на будущий год, а также необходимо уточнение бюджета текущего года. Но как дальше распорядятся этими деньгами в области — вопрос не к Министерству финансов, а к облисполкомам.

Наталья КАРПЕНКО.

БЛІЖЭЙ ДА ЛЮДЗЕЙ

КАЛІ ЗАРОБКІ НЕ ЗАЛЕЖАЦЬ АД «СЕЗОНА»

Як інвестары разгортваюцца ў сельскай гаспадарцы

«Бонус» на аднаўленне

Рэфармаванне стратных прадпрыемстваў адбывалася па-рознаму — выкарыстоўвалася шмат варыянтаў. На Лагойшчыне таксама калі свае адметнасці «эканамічны» эканамічных аўтсайдаў. Напрыканцы верасня 2006 года ў сельскагаспадарчага падраздзялення «Знаменка» аднаго са сталічных заводаў з'явіўся інвестар — «Мінскабнафтапрадукт» (Філіял рэспубліканскага ўнітарнага прадпрыемства «Беларуснафтахіма»). Праз некалькі месяцаў да рэфармаванай гаспадаркі далучылі і СВК «Гасцілавічы» (былая «Восьмага сакавіка»). У выніку ўтварыўся сельгаскомплекс «Лагойскі», дарчы, адзін з самых буйных у раёне — агульная плошча палеткаў «аб'яднання» цяпер складае больш чым 5 тысяч гектараў. Гэта, бадай, найбольш урадлівая земля на Лагойшчыне. Аднак для таго, каб атрымаць устойліва высокую ўраджаю, давялося ў прамым сэнсе закасаць рукавы і працаваць ад цямна да цямна.

Першы намеснік старшыні СК «Лагойскі» Александр Сталярю.

Дысцыпліна пачынаецца з... алкатэста

Інвестыцый перш за ўсё былі выкарыстаны на абнаўленне тэхнікі — закуплены трактары, камбайны, пагрузчыкі, прычэпы, а таксама шэраг іншых неабходных аргументаў. Пабудаваны дзве новыя майстэрні, даведзены да ладу мэхдвор. Цяпер гэта больш нагадвае сучаснае рамонтнае прадпрыемства, дзе можна хутка і якасна выканаць усе неабходныя работы. Цікава, што заробкі механізатараў не залежаць ад сезоннасці працы. Раней узімку спецыялісты атрымлівалі значна менш, чым вясной і летам. Сітуацыя змянілася за кошт таго, што можна падзарабіць у жывёлагадоўлі — механізатары задыячынены на комплексе і ферме.

«Базавы» заробак на рамонтных работах узімку складае каля 400 тысяч рублёў, пры гэтым чалавек заняты няпоўны працоўны дзень. Астатні час пры жаданні можна выкарыстаць для таго, каб атрымаць дадатковы прыбытак. Такім чынам, выходзіць, што ў выніку «наб'ягае» 700—800 тысяч рублёў. Падчас масавых палывых работ заробкі, зразумела, на парадкаў дзесяткаў мільярдаў рублёў. Гэты «бонус» на аднаўленне прыносіць рэальную карысць. Пра вялікую рэнтабельнасць, зразумела, пакуль гаварыць рана, аднак тое, што грошы ўкладзены з розумам і з веданнем справы — відавочна.

2 млн рублёў даходзіла. Так што пры жаданні можна нядрэнна жыць, — вядома ж, калі добра працаваць. Зарабак напрума залежыць ад вытворчых вынікаў. Людзі гэта зразумелі і імкнучыся дасягнуць як мага лепшых паказчыкаў.

Не ўсе, напэўна, ужо і памтаюць, што яшчэ некалькі гадоў таму работнікі нярэдка атрымлівалі і па 90 тысяч рублёў у месяц. Як казаў Александр Сталярю, такія грошы... рэальна адпавядалі ўкладзеным намаганням. Інвестарам давялося наведзіць дысцыпліну — паколькі інакш на акое рэфармаванне можна было спадзявацца? З самага пачатку ў гаспадарцы практыкаецца правядзенне алкатэста — двойчы на дзень (зранку і ўвечары) усе праходзіць даследаванне. Спачатку людзі саромелі і не хацелі правярцца, затое цяпер устрымаюць гэтую меру як патэрну. Кажуць, што алкатэст многіх зберагае ад спакусы пераклічыць у абед чарку-другую.

Кожны тут заняты сваёй справай і дакладна разумее адказнасць — гэта ўжо стала правілам у СК «Лагойскі». Па многіх паказчыках гаспадарка лідзіруе ў раёне. Цяпер у сельгаспрадпрыемстве працуюць 228 чалавек. Прыходзіць шмат моладзі, паколькі прывабліваюць не толькі высокі заробкі і сучасная вытворчасць, але і перспектыва кар'ернага росту, магчымасць рэалізаваць свой творчы патэнцыял. Сярод спецыялістаў у «Лагойскі» многія — нядаўня выпускнікі вышэйшых навучальных устаноў. У асноўным, зразумела, гэта мясцовыя жыхары, аднак ўладкоўваюцца і з іншых рэгіёнаў. Далёка не ўсюды ў Мінскай вобласці створаны такія ўмовы.

Найбольш выгадна цяпер вытворчасць малака. Таму ў гаспадарцы быў пабудаваны жывёлагадоўчы комплекс, які ўзялі за год. Такія аб'екты па паробкі, зразумела, на парадкаў дзесяткаў мільярдаў рублёў. Тут выкарыстоўваюцца найноўшыя тэхналогіі вы-

Лілія КРЭНЬ задаволена тым, як падрастае маладыня.

творчасці. Напрыклад, даярка Святалана Хацялюўская, якая працуе ў гаспадарцы ўжо 20 гадоў, нават у сне не магла ўбачыць такога — за дзень яна надойвае да 3 тон малака! Жанчына хутка асвоіла сучаснае абсталяванне і цяпер без цяжкасцяў з усім спраўляецца. І зарабляе (паводле слоў начальніка жывёлагадоўчага комплексу Пятра Горава, лепшыя даяркі атрымліваюць каля мільёна рублёў у месяц, а здарэцца, што і больш).

Жыццё наладзіцца

Стварыць сучасную вытворчасць — гэта не толькі ўкараніць найноўшыя тэхналогіі, але і абудкаваць бытавыя ўмовы для работнікаў. Адміністрацыйны будынак, які размешчаны на тэрыторыі жывёлагадоўчага комплексу, хутэй, нагадае самы сапраўдны «офіс». На першым паверсе размешчаны ўтульныя раздзявалні і душ, а на другім — пакой для адпачынку, дзе ёсць усё неабходнае, нават мікрахвалевая печ. А дызайну маглі б пазайздросціць нават многія сталічныя «канторы». Не дзіўна, што столькі людзей імкнучыся ўладкавацца на такое сельгаспрадпрыемства.

Інвестары справядліва лічаць укладанні ў сацыяльную сферу не менш важнымі, чым у вытворчасць. У цэнтральнай вёсцы Гасцілавічы, дзе цяпер жыць больш чым тысяча чалавек, пры непасрэдным фінансавым удзеле «Мінскабнафтапрадукт» былі адрамантаваны клуб, дзіцячы садок. На рэканструкцыю школы прадпрыемства выдзеліла каля 300 мільёнаў рублёў. Сёлета Гасцілавічы набылі статус аграгарадка. У межах адпаведнай праграмы таксама асвойваюцца значныя сродкі, за кошт чаго ўдасца аднавіць шэраг аб'ектаў сацыяльнай сферы, акрамя ўсяго іншага плануецца пабудавць новы стадыён. Узвядзіцца жыллё — летас улазіны справілі пяць шчаслівых сем'яў. Дарчы, у Гасцілавічах пад катэджамі цэлая вуліца, па будынках можна прасачыць амаль усе праекты дамоў, якія толькі існуюць. Па-

Новыя вуліцы вёскі: тут жыць працаўнікі гаспадаркі.

куль яшчэ ў гэтым новым пасёлку няма добрых дарог, аднак гэта, упэўнены людзі, справа часу. Галоўнае, што жыллё мае ўсе гарадскія выгоды. І амаль у кожным двары стаіць аўтамабіль. Цяпер высюкцы ўсё менш трымаюць уласную гаспадарку: па-першае, не паспяваюць, паколькі больш заняты на працы. А, па-другое, заробкі здаваліся ўсе неабходныя прадукты набыць у краме альбо на рынку — гандлёвая сетка ў Гасцілавічах дастаткова для таго, каб задаволіць патрэбы жыхароў. Да таго ж і райцэнтр непадалёк, так што пры неабходнасці можна і ў Лагойск «падскочыць».

Зарабляюць нядрэнныя грошы, летас атрымала добраўпарадкаванае жыллё, — усміхаецца Лілія Крэнь. — Так што жыццё наладжаецца...

Мікалай ЛІТВАЎ.

Фота Яўгена ПЯСЕЦКАГА. Лагойскі раён.

ЗАСНАВАЛЬНІКІ:
САВЕТ РЭСПУБЛІКІ НАЦЫЯНАЛЬНАГА СХОДУ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ, ПАЛАТА ПРАДСТАЎНІКОЎ НАЦЫЯНАЛЬНАГА СХОДУ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ, УСТАНОВА «РЭДАКЦЫЯ ГАЗЕТЫ «ЗВЯЗДА»

ГРАМАДСКІ САВЕТ:
МАЛАФЕЕЎ А. А., старшыня Пастаяннай камііі Савета Рэспублікі Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь па рэгіянальнай палітыцы і мясцовым самакіраванні;

АНИКЕЕВА Л. А., старшыня Пастаяннай камііі Палаты прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь, УСТАНОВА «РЭДАКЦЫЯ ГАЗЕТЫ «ЗВЯЗДА»

САСОНКА М. П., член Пастаяннай камііі Палаты прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь па дзяржаўным будаўніцтве, мясцовым самакіраванні і рэгламенце;

СЯЦІЦКІ В. С., старшыня Гомельскага абласнога Савета дэпутатаў;

СІВАКОЎ В. А., старшыня Аршанскага гарадскога Савета дэпутатаў;

ЯРКОВІЧ В. І., старшыня Круглянскага сельскага Савета Магілёўскай вобласці.

АДКАЗНАЯ ЗА ВЫПУСК:
Наталля КАРПЕНКА. Контактны тэлефон 292 21 03.

Ілона ІВАНОВА. Бялыніцкі раён.

ЗАПРАСІЦЬ СКАРЖНІКА НА СЕСІЮ? А ЧАМУ Б НЕ?

(Заканчэнне. Пачатак на 1-й стр. «МС».)

Вядома, што ўзаемадзеянне паміж дэпутатамі і «вертыкаль» існавала і раней. Цяпер жа, у сувязі з выкананнем Указа Прэзідэнта краіны № 21, гэту работу неабходна будзе ўзяць на больш высокі ўзровень, надаць ёй сістэмны, дынамічны, і ў канчатковым выніку, больш выніковы характар. І не толькі ў Буда-Кашалёўскім раёне.

Выканаўчага ўлада, дэпутаты базавага і пярэдняга ўзроўню ўздзелам ідэалагічнай працы над рэалізацыяй праграм сацыяльна-эканамічнага развіцця раёна, адраджэння і развіцця вёскі, развіцця рэгіёнаў, малых і сярэдніх гарадскіх пасяленняў і іншых. Методыка тут наступная. Адзельны райвыканкама распірацоўваюць праграмныя дакументы і адпаведныя мерапрыемствы, дэпутаты вывучаюць іх на пасяджэннях пастаянных камісій, зацвярджаюць на сесіях (папярэдне праналізаваны ў меркаванні насельніцтва праз анкетаванне). Пасля гэтага ўступае ў дзеянне ідэалагічнае забеспячэнне (тлумачэнне, перакананне, інфармаванне, дэталёвы параўнаўчы аналіз і г.д.). На «круглых сталах», сустрэчах, сумесных семінарах-нарадах, пасяджэннях прэзідыума райсавета дэпутатаў і яго пастаянных камісій, на сесіях у абавязковым парадку прысутнічаюць ідэалагі і абмяркоўваюцца ход рэалізацыі праграмнага дакумента.

Аднак, як падкрэслівалася на

выяўленыя семінары-нарады, прысвечаным узаемадзеянню органаў мясцовага самакіравання і ідэалагічнага актыўна ў вырашэнні пытанняў жыццезабеспячэння насельніцтва, які прывяў Гомельскі абласны Савет дэпутатаў, у рабоце з людзьмі неабходна мяняць стэрэатыпы, знаходзіць нешта новае, больш эфектыўнае.

Насамрэч, ці многа хто задумаецца, што ў сельсавеце палюнымі ідэалагі (не па форме, а па змесце) з'яўляецца ўжо сам старшыня, яго акружэнне. Гэта ж датычыцца і кіраўнікоў райвыканкамаў, іншых уладных структур. Іх прамохі, іх грубасць у дачыненні да падначаленых і прылюднае распананне апошніх не даюць ні аўтарытэту ў народзе. Як і такое становішча, калі кіраўнік КСУПа ці СВК «падмінае» пад сваё старшыню сельскага Савета, даміную над ім. Дарчы, там, дзе старшыня райскаго сельскага Савета, — усталяваны нармальны партнёрскія адносіны апошняга і з кіраўніком гаспадаркі.

Эфектыўная работа — гэта таксама ідэалогія. У сельсавеце хапае на ўсе сто працэнтаў залежы ад асобы старшыні. Але які аўтарытэт будзе ў яго, калі людзі ведаюць, што ён выкарыстоўвае службы аўтамабіль у асабістых мэтах? На Гомельшчыне быў выпадак, калі старшыня сельвыканкама перавозіў на ім буйкаі дадому... Дарчы, практыка паказвае, што ў сель-

саветы часцей за ўсё наведваюцца работнікі арганізацыйнага аддзела райвыканкама. А астатнім што, няма чаго там рабіць?

Так, метадаў работы з людзьмі ва ўлады многа. Але ж хапае і незадаволеных — тых, хто выгіпоў будучы «выхуюваць» не старшыня сельвыканкама і скаратар, а яго суседзі, калі парашальніка парадку, які паламаў лаўку ці агародку ў парку, не пацягнуць у суд, а прымусяць адрамантаваць іх.

Неабходна ў кожным сельвыканкаме мець план карысных заняткаў для насельніцтва — такіх, як наведванне інвалідаў, збор металому і макулатуры, уборка смецця, дапамога са старымі, вшанаванні з днём нараджэння. У вобласці яшчэ дрэнна выкарыстоўваецца сістэма абходу двароў, падчас якой выяўляюцца і настроі людзей, і іх праблемы...

Нельга пакацца без увагі ніводнае пытанне жыхароў, рабіць з іх скаржнікаў. Дарчы, у Сыродскім сельсавеце Калінкавіцкага раёна, які ў абласным спаборніцтве сярод сельсавепаў вобласці заняў першае месца, за мінулы год самадзейныя артысты выступілі са ста канцэртамі, а вось у Гомельскім раёне тры святы сумясцілі... у адно. З гэтай мэтай — невядома. Наспела неабходнасць стымуляваць сістэму заахоўвання мясцовых актывістаў.

Адным словам, працаваць і органам мясцовага самакіравання, і ідэалагам ёсць над чым. **Уладзімір ПЕРНІКАЎ.**

КАБ НЕ БЫЛО ПАКАЗУХІ

(Заканчэнне. Пачатак на 1-й стр. «МС».)

— Я, дарчы, вычытаў пра такую магчымасць, — гаворыць ён. — Ідзя падалася добрай, мы яе ажыццявілі і цяпер гатовы падзяліцца сваім «бялыніцкім вопытам».

Яшчэ нядаўна, узгадвае Мікалай Гузнякоў, у сельскіх Саветах раёна старшыні бралі кося дзедзюскага ўзору, капілі самі альбо ўгаворвалі папараца без мучыны, якія снюдаліся без справы. Сёлета ў кожным сельсавеце ёсць дзве мотакасы, ды яшчэ і бензопілы.

— А цяпер для дапамогі сельскім Саветам гаспадаркі бяруць на працу людзей, — каментуе старшыня раёнскага Савета. — Гэта вялікая палёгка: не трэба хадзіць і прасіць, а трэба распарадзіцца работай сілай і пракартэляваць выкананне.

— У нашым сельсавеце — 24 вёскі, і ва ўмовах абмежаваных сродкаў уласнымі сіламі парадка не навесці, — тлумачыць Мікалай Шакура. — А рабочыя будуць займацца абхоўваннем, калядзецкамі, аварыйнымі дрэвамі, агароджамі, могілкамі. Яны без працы не застануцца: тут я непачаты край, толькі б паспявалі.

Рабочы, якога залічылі ў штат іншай сельскай гаспадаркі — «Калгаса «Радзіма», займаецца толькі грамадзянскімі могілкамі. У кола абавязкаў Віктара Есіпенкі ўваходзіць наведванне парадку на шасці могілках, якія месцяцца на тэрыторыі Вішоўскага сельскага Савета.

Старшыня савета Наталля Галуза звярнулася да кіраўніку «Радзімы» Александра Лапацэнтава з хадзініцтвам узяць на працу чалавека, які прыбраў у смецце, спілоўваў аварыйныя дрэвы і падпраўляў агародкі на могілках. Гэтае пытанне абмеркавалі на сходзе ўпаўнаважаных гаспадаркі, і людзі ініцы-

яты мясцовых Саветаў падтрымалі.

— Аляксандра Лапацэнтава непрыемна ўразілі могілкі ў іншым сельсавеце і ён абурэўся, што няма парадку там, дзе пахаваны заслужаныя людзі, — расказвае Наталля Галуза. — Таму ён сам быў не супраць. І паабяцаў, што калі ўсё атрымаецца, то будзем далей развіваць добрую ідэю.

Старшыня сельсавета ўпэўнена, што атрымаўся нядрэнна. На працу ўзялі 50-гадовага мужчыну, які мае сваю тэхніку — трактар і бензопілу. Гаспадарка дае на месяц 80 літраў дызельнага паліва.

Ад сакавіка, калі праца пачалася, Віктар зрабіў нямаля. Цяпер актуальна задача: падтрымліваць наведзены парадка на могілках.

Значым, што прыбранне саміх магіл не ўваходзіць у службовы абавязкі рабочага па добраўпарадкаванні. Гэта справа сваякоў, дзяцей і ўнучкаў нябожчыкаў. Выключэнне тут складаюць толькі магілы ахвяраў вайны — за імі даглядаюць школьнікі. Хоць у будучым, папярэдні старшыня Вішоўскага сельскага Савета, можа спатрэбіцца і догляд магіл — бо сельскае насельніцтва старэе, і каб грамадзянскія могілкі не зараслі пустазеллем, людзям будзе патрэбна дапамога. Пакуль жа рабочы дбае пра агульны выгляд могілак і вываз смецця.

— Я задаволена, гэта для мяне сур'езная падмога, — прызнае Наталля Галуза. — Але ў нас на тэрыторыі сельсавета 18 могілак, і астатнімі займаецца мы, супрацоўнікі сельсавета ды старасты. Таму ў будучым мяркую прасіць кіраўніка гаспадаркі ўзяць хоць бы яшчэ аднаго рабочага.

Работнікі, якія займаюцца добраўпарадкаваннем у «Новай Друці» і «Радзіме», атрымліваюць у сярэднім 300—350 тысяч

рублёў штомесца. Таму сёння рэалізаваць план па стварэнні вытворчых звыёнаў па добраўпарадкаванні атрымліваецца толькі ў моцных сельскіх гаспадарках. Там, дзе перабываюцца, як кажуць, з хлеба на квас, гатовы дамагацца сельсаветам у справах наведвання парадку на зямлі тэхнікаў, але ўзяць людзей на працу пакуль не маюць фінансавай магчымасці.

— У бліжэйшы час такое звяно з'явіцца ў СВК «Кудзін», — падзяліўся навіной Мікалай Гузнякоў. — Дамоўленасць з кіраўніцтвам ёсць, засталася толькі знайсці добрых працаўнікоў. Так што ўсё атрымаецца — ідзя, узятая з вашай гавяды, пачала працаваць. І будзе развівацца далей.

— Нашай гаспадарцы такі невядлікі ўласны «камунгас» выгадны, — робіць канчатковы высновы кіраўнік «Новай Друці» Ігар Бонадару. — Таму што ў мяне больш не баліць галава пра праблему добраўпарадкавання, і старшыня сельскага Савета штораніцы не просіць дапамагчы ў гэтай справе. Цяпер, калі ў нас ёсць работнікі, якім плацяць грошы за наведванне парадку, можна эканоміць час і нервовыя клеткі. Ды і людзей патрэбна працаўладкаваць.

У «Новай Друці» збіраюцца на дапамогу вытворчому звяну па добраўпарадкаванні набыць трактар, каб механізавана працаваць у будучым наведваннем не толькі парадку, але і прыгасоці, зоймуцца садавод і азеляніцель. Каля адміністрацыйнага корпусу «Новай Друці» радуюць вока акуртаных клумбы, кветкі ды зялёныя тугі, і падобныя пейзажы можна зрабіць усюды.

— Хопіць жыць у бардаку! — упэўнены Мікалай Гузнякоў. — Давядзе жыць так, каб вакол было прыгожа. Хочацца і ў гэтым сэнсе людзямі звацца. **Ілона ІВАНОВА.**

Вёска Слабодка, Браслаўскі раён.

Час чыстай вады

Для добрага самаадчування і стравання на кожную тысячу спажытых каларый неабходна выпіць каля літра вады. Арганізму мала карысці ад чаю, кавы, піва або віна. Такое піццё толькі стымулюе работу нырака, што ў большай ступені спрыяе страце вады, чым яе засваенню. Вада растварае практычна ўсё, дапамагае хімічным злучэнням узаемадзейнічаць адзін з адным. Каб падтрымліваць абмен рэчываў на патрэбным узроўні, захоўваць ясны розум і добрую фізічную форму, арганізм мае патрэбу ў бесперабойным водазабеспячэнні. Сярэдняя норма — 8 шклянак вадкасі невялікімі порцыямі на працягу дня, а ў спякоту і холад (калі павялічваецца выпаранне вільгаці пры дыханні), падчас трэніровак у фітнэс-клубе, авіяпаходах, пры павышанай тэмпературы цела, стрэсе, у крытычныя дні і ў іншых неспрыяльных сітуацыях патрэба ў чыстай вадзе рэзка ўзрастае. Калі за аном звыш 26 градусаў цяпла, трэба выпіць амаль 2 літры. Калі вы прымушаеце арганізм пакутаваць ад смагі, то парушаеце абмен рэчываў. Гэта спрыяе адкладанню тлушчаў і шкодна для здароўя.

Святлана БАРЫСЕНКА.

Пыталіся — адказваем

міёма не пачала расці? Ці можна яна знікнуць? Чула, што ў Расіі міёмам выдаліць ашчадным спосабам. А ў нас можна пазбегнуць выдалення маткі?

— Міёма можа пачаць расці, і наўрад ці хто вам дакладна скажа, калі гэта адбудзецца і па якой прычыне. Наяўнасць міёмы, нават невялікай — гэта паказанне для дэяльняга абследавання, якое ўключае ў сабе забор матэрыялу з маткі. Потым — назіранне. Гарманальнае лячэнне ў выпадку з міёмай яе не вітаю. Бывае, што падчас клімактычных перабудоваў арганізма яна знікае сама сабой. Калі ж раптам пачне расці, то наўрад ці спыніцца. Тады прымяняецца аперацыйнае лячэнне. Зараз вам можна звярнуцца да гемапатыі, і да народных рэцэптаў — штодня рацыянай ужываеце сок свёклы бульбы, гатуйце і піце кветкі каштана. Што датычыцца ашчадных аперацый на матцы, то для іх ажыццяўлення існуюць спецыяльныя рэзектаскопы. Можна захаваць жанчыне матку, выдаліць толькі фібраміёму і аднавіць выдалены ўчастак органа. Есць яшчэ і такі метад, як эмбальзацыя, калі ў міёму ўводзіцца спецыяльнае лікарства, і та я гіне. У нас такіх маніпуляцый праводзіцца мала.

— Брест, Алена Васільеўна. 34 гады. Пасля роўна — эрозія шыйкі маткі. Гнеколаг кажа, што да нараджэння другога дзіцяці нічога з ёй рабіць не трэба. Я, праўда, не ведаю, ці буду раджаць другога... Што вы праіце рабіць?

— Калі эрозія гарманальнага паходжання, то нічога рабіць не варта, калі ж яна спраўдана, а ў вас, я мяркую, менавіта такая, то яе трэба абвазкова пралячыць, не чакаць наступных родаў. Есць зараз і мазі, і супрацьзапаленная тэрапія, — вількая колькасць кансерватыўных спосабаў лячэння. Галоўнае — абследаваць, каб ведаць, што гэта спраўды эрозія, а не рак 1-й стадый, які выглядае амаль падобным чынам. А потым ваш гинеколаг распрацуе тактыку лячэння.

Запсаліла Святлана БАРЫСЕНКА.

Беларускі дзяржаўны медыцынскі ўніверсітэт плануе павялічыць набор на медыка-прафілактычны факультэт

Як паведаміла рэдактар аддзела грамадскага здароўя Рэспубліканскага цэнтру гігіены і эпідэміялогіі і грамадскага здароўя Людміла Кальціна, гэта звязана з дэфіцытам спецыялістаў у санітарна-эпідэміялагічнай службе рэспублікі. На 200 вакантных месцаў, якія прадастаўляе сёння гэта служба, прыйдуць толькі 106 выпускнікоў. Паводле слоў дэкана медыка-прафілактычнага факультэта Арама Авецскава, конкурсу прыступлены на факультэт заўсёды былі ў сярэднім тры чалавекі на месца. Прахадныя былі на бюджэтную форму навучання ў мінулым годзе раўнаўш 312. Сёлета на медыка-прафілактычны факультэт універсітэта плануецца набраць 180 чалавек. Алена КРЬЎЛЮВА, «Мінск-Навіны».

Краіна Здароўя

Выпуск № 30 (86)

ПЕРАМОЖАМ ЖАНОЧЫ РАК: НЕ СПАЗНІЦА З ВІЗІТАМ ДА ГІНЕКОЛАГА

хворанне шыйкі маткі 1-й А ступені. Выдалены матка з прыдаткамі. Назіраюся ў Мінскім гарадскім анкадспансэры.

Пра анкалагічныя хваробы ўсіх іншых рэспродуктыўных органаў жанчыны — цэла маткі, шыйкі маткі, прыдаткаў, у тым ліку яечнікаў і матачных труб, вонкавых палавых органаў і пухвы расказвае загадчыца анкагинекалагічнага аддзела Рэспубліканскага навукова-практычнага цэнтру анкалогіі і медыцынскай радыялогіі імя М.М. Аляксандрава, доктар медыцынскіх навук Ірына КАСАНКА. (Заканчэнне. Пачатак у нумары за 3 чэрвеня.)

— Віцебская вобласць, Арына Уладзіміраўна. 49 гадоў. Мяне цікавіць, якімі спосабамі сёння змагаюцца з жаночай анкалогіяй, магчыма, з'явілася штосьці новае? Як вы ставіцеся да гемапатыі? Наколькі важна ў сэнсе прафілактыкі гінекалагічнага раку актыўныя сексуальныя жыццё?

— Метады лячэння анкалагічных захворванняў застаюцца ранейшымі — аперацыйны, прамянявы і кім'ятарэпія. Для кожнага з іх ёсць свае паказанні і проціпаказанні. Адносна чаго-небудзь новага магу сказаць, што той жа мікраінвазіўны рак не так даўно быў абвазкова паказаннем да выдалення маткі. Цяпер жа ў пухвы выпадках робіцца аперацыя з захаваннем органа.

Гемапатыя — навуковы метад, які не мае проціпаказанняў і можа выкарыстоўвацца пры самых розных захворваннях. З дапамогай гемапатыі можна карэктаваць і цяжкія працякання менапаўзы. Дарчы, на маю думку, калі жанчына адчувае пэўную нязручнасць, то не варта пакідаць такі стан без карэкцыі. Можна прымяняць рымес, валер'яна, глічын... Падставай для прызначэння гарманальнай змяшчальнай тэрапіі можа служыць клімакс, які велімі цяжка працякае, або штучны клімакс пасля выдалення маткі. Анкалогі не адназначна ставіцца да ужывання гарманальных прэпаратаў. Яны могуць, напрыклад, папярэджаваць рак яечнікаў, але адначасова і справакаваць праблемы з малочнай залозай. Гінеколаг павінен улічыць, да якой групы рызыкі адносіцца жанчына, узважыць усё моманты.

Што датычыцца сексуальнага жыцця жанчыны, то яно, безумоўна, становіцца чынам уплывае на гарманальны, змяняючы стацыю, нармалізуе краваток. — Мінск, Соф'я Самёнаўна. 74 гады. У сакавіку гэтага года паставілі дыягназ — за-

жыць, што можна і пачакаць. Як мне быць? І шчыра: прымаю БАД «Фіта-40». Як вы ставіцеся да прыёму БАДаў?

— Кожны крывацёк — падстава для даследавання. Простая жалезістая гіперплазія не патрабуе хірургічнага лячэння. Калі ў вас не будучы паўтарацца крывацёкі, то дастаткова кантрольнага абследавання — ультрагукавое даследаванне — дзесьці раз у паўгода. Пасля правядзення гармонатэрапіі неабходна паўтараць усё аналізы. Вергодна, жалезістая гіперплазія адступіць, і ўсё будзе нармальна. Найбольш неспыненчай у анкалагічным сэнсе лячэння атыповае гіперплазія.

Па-першае, з дапамогай БАДаў ад раку жыццё ніко не вылучыць. Тым не менш, я лічу, што бялагічна актыўныя дабаўкі, вітаміны можна выкарыстоўваць, але трэба быць упэўненым у вытворцы, у якасці гэтых прэпаратаў. На маю думку, лепей набываць агульнавядомыя, даступныя вітаміна-мінеральныя комплексы. Неабходна толькі падабраць тыя, што падыходзяць вашаму ўзросту і адпавядаюць фінансавым магчымасцям. Паарыцеся з фармацэўтам. Таксама трэба добра харчавацца, ужываць ягады, фрукты.

— Мінск, Тэрэза Мікалаеўна. 65 гадоў. Дысплазія шыйкі маткі, кістома правага яечніка. Анкамаркер СА-125 — 35,8. Парок сэрца. Наколькі тэрмінова неабходна аперацыя па выдаленні маткі? Ці можна аперацыя ў вашым цэнтры?

— Вы не паведамілі, дысплазія якой ступені ў вас мае быць. Калі гаворка ідзе аб дысплазіі 3-й ступені, то трэба рыхтавацца да аперацыйнага лячэння. Маржёр у вас невысокі, але завочна складана штосць параіць. Неабходна паглядзець ваш яечнік, у якім ён стане. Вы можаце атрымаць кансультацыю па іх у нас. Калі ёсць жаданне, пад'язджайце, разбярёмся з вашай сітуацыяй.

— Мінск, Таццяна Сяргееўна. 47 гадоў. У 2006 годзе выдалены матка і яечнікі. 4-я стадый саркомы. Выдалены 18 см кішчэніка і салнік. Прайшла «чырвоныя лініі», абраменчаныя. Есць 2-я група інваліднасці. У 1-й бальніцы, дзе я назіраюся, не даюць накіраванне ў Барыўляны... Прапануюць выдаліць нетрадыцыйнае платане лячэнне... Але дзволіць яго сабе я не магу. Што мне можна параіць у якасці лячэння?

Інфарм-укол

Адстаяць сваю пазіцыю

Упэўненым паводзінам можна навучыцца. Тэхніка «заезджанай пласцінкі» дапамагае настаяць на сваім меркаванні — упэўнена, спакойна і без агрэсіі.

● Раскажыце каратка аб сваім бачанні сітуацыі, напрыклад: «Ваша чарговае спасненне раздзлавала мяне». ● Галоўную думку заўсёды выказвайце пазітыўна і без часціцы «не»: «Я хачу, каб вы інакш арганізавалі свой рытм жыцця і перасталі спазняцца на работу».

● Выслухайце тлумачэнне. Згаджаюцца з аргументамі партнёра і дадаваць які заезджаная пласцінка, галоўнае: «Я разумею, што вы далёка жывяце. Але разлічвайце свой час так, каб не спазняцца на работу», «Сапраўды, даводзіцца доўга стаць у заторах. Але вы павінны быць у офісе да пачатку працоўнага дня».

Калі мы застаёмся добразрычлівымі і рэалістычнымі, мы даём суразмоўцу час для таго, каб ён мог звыкнуцца з нечаканым для яго адказам. І пачаць нас.

Удалае выступленне на публіцы

Многія з нас выступаюць на публіцы і не маюць пры гэтым дакладнага плана, ідэі аб тым, што мы хочам сказаць.

Імпровізацыя, недакладныя словы і выразы перашкаджаюць публіцы разумець нас. Важна трэніравацца і размаўляць з аўдыторыяй ясна, лагічна, дакладна выказаць свае думкі. Таму аратарскае майстэрства патрабуе пастаяннай работы, якую можна выказаць у трох словах: чытаць, пісаць, расказваць. Чытаць, каб узабагаціць свой слоўнік, запісаць, каб навучыцца дакладна фармамуляваць тое, аб чым хочаш сказаць, расказваць, каб вучыцца расказваць усплы.

Вядучая рубрыкі Святлана БАРЫСЕНКА.

Раіць спецыяліст

Адправім дзіцячыя хваробы ў адпачынак

Настаў час адпачынак. А значыць — наперадзе падарожжы на далёкія курорты і блізкія дачы. Разам з бацькамі на адраўленне паедуць і дзеці. Якія мясціны лепш за ўсё выбраць для адпачынку з імі? І што трэба для таго, каб хлопчыкі і дзяўчынкі вярнуліся дадому папрыгажальні і паздаравальні? Аб гэтым нам расказава загадчыца кафедры дзіцячых інфекцыйных хваробаў Беларускага медыцынскага ўніверсітэта, дацэнт, галоўны пазаштатны дзіцячы інфекцыяніст Міністэрства аховы здароўя Іна ГЕРМАНЕНКА.

НА ЦЁПЛАЕ МОРА ЦІ У ПАХУЧЫ САСНОВЫ БОР?

Мора, паўднёвыя пляжы — гэта заўсёды заманліва. Адраўленне тут паказана дзецям, у якіх праблемы са скурай, органамі дыхання, якія маюць сардэчна-сасудзістыя захворванні і хваробы суставаў. Аднак трэба ўлічваць, што адраўленне дзяцей залежыць ад іх узросту. Малым да пяці гадоў пажадана адраўляцца ў той зоне, дзе яны нарадзіліся і жывуць. Больш старэйшыя хлопчыкі і дзяўчынкі могуць выязджаць за межы рэспублікі. Пры гэтым важна ведаць, што вывозіць дзяцей на адпачынак пажадана ў пачатку лета, асабліва ў краіны са спякотным кліматам. Гэта трэба для таго, каб калі яны вярнуцца, у нас яшчэ было лета. Адраўленне ў жніўні, у бархатны сезон для дзяцей не заўсёды падыходзіць. Можна здарыцца так, што яны вярнуцца ў наш халодны верасень. Тут і падліць-ноўчы іх прастуды і абвастрэнні іншых хваробаў. І эффект ад адраўлення будзе адваротным.

Важна ведаць, што адпачынак за межамі рэспублікі павінен працягвацца не менш за 3—4 тыдні. Справа ў тым, што перыяд адаптацыі ў іншай кліматычнай зоне цягнецца 7—10 дзён. І чым меншае дзіця, тым ён даўжэйшы. А калі ў вас пушыца на два тыдні, то на нармальны, паўнацэнны адпачынак і адраўленне дзецям застаецца ўсяго нічога. Яшчэ. З сонцам трэба быць на «вы», асабліва на поўдні. Прыём сонечных ваннаў у дзяцей павінен ажыццяўляцца: раніцай да 11—12 гадзін і ў другой палове дня пасля 15—16 гадзін, калі самая малая інсаляцыя.

Вядома, што добрымі ўласцівацімі валодаюць і розныя водныя працэдурны. Гаючыя якасці мора нікто не адмяняю. Але вахна прытрымлівацца пэўных правілаў. Сачыць за тым, каб дзіця было актыўным у вадзе, не пераахалоджвалася, пасля купання яго трэба выцерці і змяніць бялізну на сухую.

Адпачынак у родных мясцінах — таксама добры варыянт для адраўлення дзяцей. Тут прывычная кліматычная зона, тэмпературны рэжым. Успомніце, якія ў нас цудоўныя сасновыя бары, бірзавыя гаі. Чыстае паветра ў іх, напоўненае эфірнымі масламі, вельмі падыходзіць для адраўлення дзяцей з паталогіяй аргану дыхання.

Лепш адраўляцца дома і дзецям з шэрагам хранічных захворванняў. Напрыклад з герпетычнай інфекцыяй, рэцывівамі інфекцыйна-нага манакулітызу, гепатытамі, некаторымі хваробамі скуры. Для іх залішня інсаляцыя непажадана. Бо на фоне яе асобныя інфекцыйныя вірусныя агенты могуць справакаваць развіццё іншых захворванняў: гемагалагічных, анкалагічных і інш.

НЕ ПІ З КАЛОДЗЕЖА, ІВАНКА, І НАСІ ПАНАМКУ

Чого трэба асцярагацца падчас адпачынку і адраўлення? Пеш за ўсё трэба быць вельмі асцярожным з вадой. Водныя крыніцы ў мясцінах, дзе вы адпачываеце, павінны быць чыстымі. А лясць, напрыклад, у нас у Беларусі некаторыя дачныя пасёлкі, дзе добрае, свежае паветра, не былі забяспечаны чыстай вадой. І дарослыя для розных мэтай выкарыстоўвалі дажджавую ваду, не апрацоўваючы яе. Дзеці нават ужывалі такую сумніўную напой. У выніку ў інфекцыйную бальніцу трапілі малыя дзіцячыя хворыя з кішчэчнай інфекцыяй. Неправараная і нечышчаная вада стала прычынай і яшчэ аднаго выпадку. Пасля адпачынку ў Адесе дадому вярнулася некалькі дзяцей, у якіх перыядычна ўзніклі болі ў жываце, трымалася субфербыльная тэмпература — 37,2—37,5. Працяглі час бацькі з імі абыходзілі розных спецыялістаў. І толькі дзесці праз пяць месяцаў зьявіліся ў Рэспубліканскую інфекцыйную бальніцу. Тут і выдзелілі ў юных пацыентаў такі прасцішчы аднаклетачны арганізм, як амёба. Хочь яна не выклікае цяжкіх формаў захворвання, аднак, тым не менш, пашкоджае кішчэчнік і лім-

«ДЗЯВУЧАЯ ХВАРОБА»

У перыяд актыўнага росту дзіцяці можа праявіцца адна з самых загадкавых і цяжкіх хваробаў — скаліёз

Слова «скаліёз» мы чуюм са школьнай лаўкі і яно становіцца настолькі звыклым, што мы перастаем звяртаць на яго ўвагу. Але толькі тады, калі яго ніколі не было аднесена непасрэдна да нас альбо нашых дзяцей. У адваротным выпадку жыццё чалавека мяняецца раз і назаўсёды. Яно ператвараецца ў суцэльнае бесперапыннае змаганне. Зрэшты, урач траўматалаг-артэпед І катэгорыі Галіна КАЗАРЭЗ, загадчыца артэпедычнага аддзела санаторнай школы-інтэрната № 9 для хворых на скаліёз дзяцей горада Мінска лічыць, што гэта каму я пашанцуе: у некага скаліёз прагрэсуе хутка, амаль не пакідаючы шанцаў на супраціўленне, у некага ён спыняецца на пачатковых стадыях. А ў любым выпадку памер шкоды, якую гэта хвароба наносіць арганізму, залежыць ад таго, наколькі рэзучы, падлетак альбо малады чалавек ці дзяўчына і яго бацькі дзіцяцё усю сур'ёзнасць дыягназу.

Асабліваці СКАЛІЁЗ — хвароба ўсяго арганізма, якая характарызуецца складанай, структурнай дэфармацыяй пазваночніка, сфарміраванай у працэсе росту арганізма. Яна мае трохаспальны характар. Першая — часцей за ўсё перыяды праяўлення і пагаршэння хваробы супадаюць з перыядамі актыўнага росту: 3—5 і 11—15 гадоў. Як правіла, урачы маюць справу з тым званым падлеткам і адраўляюць яго. Другая асаблівасць — гэта хвароба чамусьці часцей выбірае дзяўчат. З 10 хворых на скаліёз 7—8 дзяўчынак, таму скаліёз яшчэ называюць «дзявочай хваробай». Яшчэ адна асаблівасць — розныя варыянты яе працякання. Скаліёз можа не прагрэсваць. Але, на жаль, у 15 працэнтаў з тых, каму аднойчы паставілі гэты дыягназ, хвароба прагрэсуе нягледзячы на ўсе намаганні ўрачоў, бацькоў і самога дзіцяці.

Прычыны Тэрмін «скаліёз» прапанаваў яшчэ ў II стагоддзі нашай эры антычны ўрач Гален. Але дагэтуль прычына ўзнікнення хваробы застаецца незразумелай.

— У аснове дэфармацыі пазваночніка ляжыць дэфект структуры злучальнай тканкі, — кажа Галіна Казарэз. — Памылкова тут шукаць вынаватага: маўляў, недагледзелі, не навучылі, не паклапаніліся. Мы ўсе няправільна сядзім, стаім, носім сумкі. Але скаліёз развіваецца

Але не заўсёды скаліёз можа патлумачыць спадчыннасцю. У прафесійным слэнгу ўрачоў ёсць выраз «хваробы ад д'ябла». Гэта значыць, хваробы, паходжанне і прычыны якіх, нягледзячы на ўсе поспехі медыцыны, застаюцца цямынямі. Да такіх адносіцца і скаліёз. Падчас актыўнага росту пазваночнік чалавека аказваецца слабым месцам і ў некаторых выпадках развіваецца ў яго дэфармацыя.

Трэцяя плоскасць Скаліятычная хвароба адпозніваецца ад парушэння постаці плоскасці, у якой адбываецца дэфармацыя пазваночніка. Артэпеды разглядаюць чалавека цэла ў трох плоскасцях. Тая, што праходзіць спераду назад, называецца сагітальнай. Пазваночнік у ёй мае тавары фіялагічных выгін: да пярэдня (лардоз) і да задку (кіфоз). Парушэнне постаці — гэта змена нармальнае фізіялагічных выгін. Яны могуць быць меншымі — «поская спіна», і большымі — «сутулата», альбо «круглаўгнутая спіна».

Другая плоскасць называецца фронтальнай — справа налева. У ёй таксама можа быць парушэнне постаці, у выніку якой мы бачым розную вышыню плячэй, лапатак і тазавых костак.

Але толькі пры скаліёзе ўзнікаюць змены яшчэ і ў так званай вертыкальнай плоскасці. Гэта калі пазваночнік скручваецца вакол сваёй восі па спіралі. Урачы называюць гэту дэфармацыю тарсыным кампанентам. Пры парушэнні постаці яго не бывае.

ПРЫКМЕТЫ Тарсыны кампанент павінен умець вызначыць любы ўчастковы педыятр. Для гэтага ён аглядае дзіця напалову распранутым і спачатку глядзіць на перам функцыянальных выгін, узровень плячэй, лапатак і тазавых костак. Потым, каб адзначыць парушэнне постаці ад скаліёзу, просіць дзіця нахіліцца.

Фота Марыям БЭГУНКОВАЙ

ЛЯЧЭННЕ

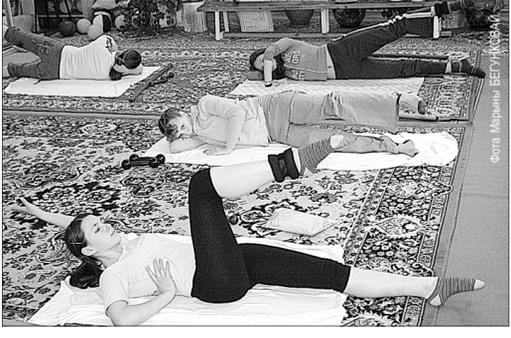
Нягледзячы на тое, што не ўсе пачатковыя формы скаліёзу прагрэсуюць і прыводзяць да значных дэфармацый, вельмі важна я мага раней выявіць хваробу. Прафілактыка прагрэсавання скаліёзу і лячэнне пачатковых яго формаў непадзельныя, падкрэслівае Галіна Казарэз.

Як правіла, першымі ад павароту пазванкоў (торсіі) пакутоўчы лёгка, бо рэбры іх сціскаюць, за імі — сэрца і сасуды, і нарэшце, можа быць пашкоджаны спіны мозг. У гэтым выпадку развіваецца параліч. Усё гэта — акрамя касметычнага дэфекту (няроўная спіна, горб).

Пачаткова і сярэдняя ступені скаліёзу лячацца кансерватыўна, найбольш цяжкія формы выпраўляюцца з дапамогай гасетатэрапіі і аперацыі пасля завяршэння перыяду росту. Рэспубліканскі навукова-практычны цэнтр траўматалогіі і артэпедыі займаецца лячэннем самых цяжкіх скаліятычных дэфармацый — III і IV ступені.

— Абодва спосабы лячэння скаліёзу — кансерватыўны і аперацыйны — павінны быць комплекснымі, яны дапаўняюць адзін адно і не павінны супрацьстаўляцца, — падкрэслівае Галіна Казарэз. — Лячэнне скаліёзу ў дзяцей заўсёды вельмі доўгае і патрабуе выкарыстання ўсяго арсенала артэпедычных сродакаў як у лячэбных установах, так і дома.

Для дагнянення большага эфекту ў кансерватыўным лячэнні ў 60-х гадах мінулага стагоддзя былі створаны па ўсім Савецкім Саюзе спецыяльныя санаторныя шко-

Фота Ірына ЕРМАКОВА

Воляга ШАЎКО.

Воляга МЯДЗВЕДЗЕВА.

Замор'е
КИНГ-КОНГ ЗГАРЭЎ
Падчас тушэння пажару на студыі Universal у Лос-Анджэсе параненыя дзесяці пажарных, у тым ліку двое, якія пацярпелі ў час выбуху побач са сховішчам кінастужак.

Выбух адбыўся ў час тушэння пажару, які пачаўся каля 04.45 па мясцовым часе раніцай у нядзелю і хутка распаўсюдзіўся ў парк забаў студыі. Агнём знішчаны комплекс, дзе знаходзілася выстава King-Kong, папулярны атраакцён «Цыклон» і капіца, таксама згарэлі і дэкарацыі да вядомых фільмаў «Назад у будучыню» і «Брус усемагутны». Акрамя гэтага, па словах прэзідэнта студыі Рона Мэера, у пажары загінулі 40–50 тысяч відэазапісаў у сховішчы, сярод якіх — рарытэтыя стужкі Нью-Йорка і Новай Англіі, якія выкарыстоўваліся для здымак фільмаў і экспанатаў для турыстаў. На згарэлым з агнём (якая працягвалася 12 гадзін) прыбылі больш за трыста пажарных, тушэнне з павярта вялі верталёты. Яны скінулі на кінастудыю некалькі тон вады. І ўсё ж большасць пабудов цалкам згарэлі. З цяжкасцю атрымалася не дапусціць распаўсюджвання агню на суседнія жылля дамы. Тэрыторыя студыі размешчаная за 14 кіламетраў ад цэнтру Лос-Анджэса. Кампанія Universal Studios — адна з асноўных кампаній па вытворчасці кінафільмаў у ЗША. Яна з'яўляецца другой найстарэйшай кінастудыяй у Галівудзе пасля Paramount Pictures. Была заснаваная ў 1909 годзе, але толькі ў 1914 атрымала назву Universal. У ліку фільмаў, знятых на кінастудыі, — «Дракула», «Псіхо», «Птушкі», «Афера», «Ісус Хрыстос — суперзорка», «Сківіцы».

ЧХІЯ ПАСТАЎЛЯЕ ПРЫГАЖУНЬ

Конкурс «Міс Еўра-2008» адбыўся 31 мая ў нямецкім горадзе Руст. Пераможца стала 22-гадовая жыхарка Чэхіі Дамініка Гузаварава, другое месца заняла прадстаўніца Турцыі Філіз Хейлман, трэція стала грачанка Марыела Шабанай.

ВЫКРАЛІ ПРАХ КУРТА КАБЕЙНА

Невядомыя выкралі прах лідара групы Nirvana Курта Кабейна з дома яго ўдавы, артысткі і спявачкі Кортні Лаў ў Каліфорніі.

Удава расказала, што прах музыканта разам з псам яго валасоў захоўваліся ў рухомай машыну ў яе доме ў Лос-Анджэсе. Зламшчыкі таксама вынеслі з хаты адзедне на некалькі тысяч долараў і каштоўнасці. Трое музыкантаў гурта «Нірэана» — Курт Кабейн, Дэйв Гроу і Крэйг Наваселья — здабылі ў 1990-х гадах неверагодную папулярнасць, стаўшы сапраўднымі кумірамі пакалення. Ва ўсім свеце было прададзена больш за 62 мільёны альбомаў гурта, а пясніцку «Nevermind», якія разыхаліся тыражом у 10 мільёнаў асобнікаў, крытыкі дагэтуль з'яўляюцца адным з лепшых альбомаў у гісторыі музыкі. У 1994 годзе Кабейн, знаходзячыся пад уздзеяннем наркатыкаў, стрэліў у сябе са стрэльбы. Частина яго праху была рассяяна ў будыскім храме ў Нью-Йорку, другая — на рацэ побач з яго домам у штате Вашынгтон, а апошняя частка да нядаўняга часу захоўвалася ў Кортні Лаў.

ВЯЛІКІЯ СТАЛЬНЫЯ ПТУШКІ

У Берліне на тэрыторыі аэрапорта Шанефельд адкрыўся буіны міжнародны авіякасімчын салон ILA 2008. З пачатку мінулага тыдня авіясалон наведвалі каля чвэрці мільёна чалавек. Ганаровым гасцем міжнароднай авіякасімчын выставы стала Індыя. У Расіі таксама спецыяльным стату ў яназваецца «прыяцельскім партнёрам». Лозунг авіякасімчын салона сёлетна — «Space for Life» (Космас для жыцця).

Баявы верталёт Мі-24 Венгерскі ВПС.

Усміхнёмся!

Мужчына заходзіць у рыбалоўную краму: — Дзяўчына, у вас прынады сіліконовыя? — Мужчына! У мяне ўсё натуральнае!

Жонка скалкай адганяла ад мужа думкі пра выпіўку.

У дзіцячым садку выкавалі: — Дзеці, сёння мы будзем ляпіць слонікаў. Акрамя васьмі гэтага хлопчыка. Ён будзе ляпіць божую кароўку. Такую маленечкую-маленечкую. Зусім дробненькую... Ты зразумеш, Дарэнтэлі?!

З-за дрэннага надвор'я вылет затрымліваецца. Спраўляецца самі. Бусел.

Ноч. Стук у дзверы. Тры вожныя жаночы голас: — Хто там? — Паручнік Ржэўскі, мадам! — Зноў будзе брыдоту гаварыць і да мяне заліцацца? — Натуральна! — Чакайце, зараз знайду ключчык...

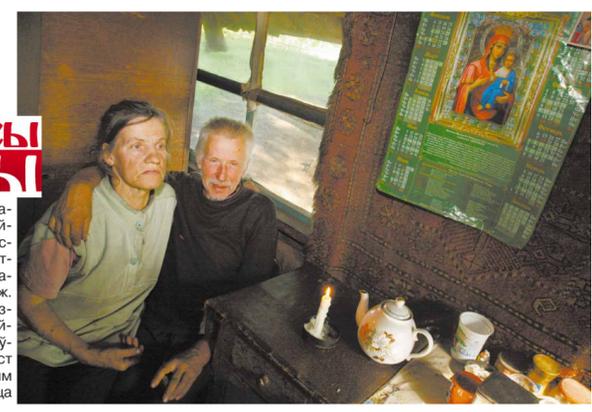
РАСОНСКИ ТУПІК?

(Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.)
Многія адраўваюць для сябе гэты куток выпадкова. Напрыклад, турысты-байдарачнікі, акаляючы хутар па расі. Ці рыбакі. Неўзабаве прыйдуць сюды і пешыя вандрункі, бо тэрыторыя ландшафтнага заказніка Чырвоны Бор уваходзіць цяпер у культурна-турыстычную зону. Адкрыццё гэтае дорыць незвычайнае знаёмства. Хіба не цікава даведацца, што жыццё насельніцка хутара цалкам падпарадкаванае сілам матурыны прыроды: яны жывуць без электрычнасці, а значыць, без радыё і тэлевізара. Іхні дом — невысокі дашчаты буданок, абабіты ружоідам. І калі летам ён яшчэ можа служыць сховішчам, дык яго ў ім жывецца ў зямлява маразы?.. А яшчэ лясныя драпежныя насельнікі, хіба не страшна з імі сустрэцца?

Юрыі і Тамара заўсёды адказваюць, што ніякімі маразамі іх не напалохаеш, печка добра грэе, яны прывычаліся не звяртаць увагі на розныя дробязі. Што датычыцца ваўкоў і ліс, дык госці яны тут няродкі. Асабліва раней кожны жывень не праходзіў, каб ваўкі не зарэзалі авечку. Але ваўкоў бяцца — у лес не ходзіць. Вельмі важна, з якім настроем успрымаеш жыццё. Калі б яны былі іншымі, следу іхняга тут даўно б не засталася. Час, праведзены ў далечыні ад людзей, шмат пра што гаворыць.

А пачынаўся ён у далёкім 1991-м, калі нараджаўся фермерскі рух і мясцовы калгас са сваёй землезапасу выдзеліў тры часткі. Байковы выбралі лясны куток. Амаль за два дзесяці кіламетраў прыгналі свой статак з 5 кароў (нгалі ўвесь дзень), развалі вогнішча і значава пад бярэзою. Гэты факт Байковы ніколі не прамяноў распавесці.

— З сабою мы мелі толькі соль, запалкі, малаток і цвікі, — кажа гаспадар. — Тры-чатыры месяцы жы-

лі каля вогнішча, пакуль не ўзвялі сваю «хібарку».

Ужо за два першыя гады існавання новага фермерскага падворка дойны статак павялічыўся да 15 гадоў. І гаспадары вывозілі на кірмаш у расійскі Себег (у беларускія Расоны складанай дабрацца) штораз па 80 літраў малака і столькі ж тварогу, добра разыходзіліся іхнія масла і смятана. Юрыі спадзяваўся на крэдыт ад дзяржавы, але так і не атрымаў яго. А потым у Расіі здарыўся дэфолт і вывозіць статак на кірмаш стала зусім нявыгадна. Але Байковы не разгубілі і перайшлі цалкам на земляробства.

Цяпер на хутары Ваўнейкі расце бульба, капуста, садовыя суніцы. Радыска ў парніку з'яўляецца ўжо напрыканцы сакавіка, гурочкі — у красавіку. Юрыі і Тамара пра-

цуюць, як кашуць, не пакладаючы рук. З бліжэйшай расійскай вёскі Даласці прыходзіць дачка і частку зеляніны — цыбулю, радыску адносіць на продаж. На падворку вольна разгульваюць чароды расійскай птушкі, клеткі запоўненыя трусамі. Замест буйной жывёлы дойным статак цяпер з'яўляюцца козы, ёсць конь.

— Нам патрэбны трактар і карова, а прадаваць мы яшчэ можам і маглі б вылі карысці прынесці дзяржаве, — з аптымізмам разважаюць лясныя фермеры. Яны яшчэ спадзяюцца, што расонскія ўлады падтрымаюць іх працоўны энтузіязм.

Пры сустрэчы адроздзіцца вятлівасць, жывая гаворка і нават інтэлігентнасць гаспадары. Ніякай падазронасці ў яго позіраках і рухах я не адчуў. Доўгія гады ў аддаленасці ад людзей не наклілі на яго адбітак, не зрабілі замкнёным. Ледзь я з'явіўся на падворку, першым пытаннем ад гаспадароў было — ці не хачу гарбаты, малака? Жыццё без сувязі, пошты, жы-

вёш штодзённых зносінаў сёння і ўявіць нельга. Байковы ж без гэтых набываў чалавецтва абыходзіць вельмі лёгка. Няма сцябла — такой бяды. Ёсць свечкі. Ёсць печ-пліта і таму заўсёды гарачыя і сніданак, і вчара, сцёла ў пакойчыку. І ўсё ж я заўважыў сярод рэчэй невялікі тэлевізар. Гаспадар патлумачыў, што ёсць у іх і генератар, але паколькі ён працуе на бензіне, выкарыстоўваюць рэдка, у самых неабходных выпадках. А на момант сувязі сітуацыя апошнім часам змянілася да лепшага — з'явіўся мабільны. Цяпер, дзякуючы антэне МТС, часцей чуць голас дачкі, могуць замовіць неабходныя прадукты, паведаміць навіны.

Некаму жыццё Тамары і Юрыя падасца дзіўным, экзатычным. А нехта і пазайздросціць: жыць на самым беразе чыстай лясной ракі і мець уласную лодку-казанку не кожнаму дадзена. Побач возера, журавінавыя балоты, ягадныя бары. Не кажучы пра цышню і чыстае паветра. І ўжо з гэтай прычыны плануаў вярнуцца ў вёску ў Байковых няма.

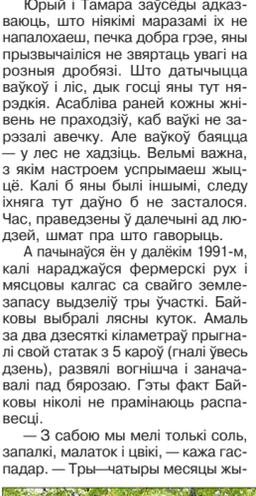
На развітанне спытаўся, што прывесці, калі раптам зноў тут апынуся?

— Нічога нам не трэба, васьм толькі хлыва з менам, калі можна, ён вельмі смачны...

Напэўна, яны мелі на ўвазе лепшы з нашых хлывоў — «Наранчскі».

Анатолий КЛЯШЧУК.
Фота аўтара.

Расонскі раён.

БЛЯШАНЫ БІГ БЭН

У Лондане выстаўленая 6-метровая вежа — копія знакамітага Біг Бэна, зробленая з бляшанак з-пад кока-колы.

У панядзелак у брытанскай сталіцы стартаваў Re-cycle Week, накіраваны на заахаванне выкарыстання драўнянай сыравіны. Скульптар Роберт Брэдфард атрымаў заказ на выраб вежы ў гонар адкрыцця года тыдня. Дадзена вежа — адна з чатырох скульптур, якія выстаўляюцца ў розных частках Брытаніі, каб прыцягнуць увагу да праблемы адходаў. У горадзе Гейтсхед, напрыклад, выстаўленая копія скульптуры «Анёл Поўначы», зробленая з 10 тысяч бляшанак з-пад колы. З'явіцца таксама статуя Кліфтанскага падвеснага моста ў Брыстолі і Бірмінгемскага быка.

ЗА ШТО ЗВАЛЬНЯЮЦЬ

У ЗША страціць працу можна з-за правіннасці, не звязаных з працоўным працэсам. Самай «папулярнай» прамашай стала ўжыванне ненарматыўнай лексікі. Гэтую прычыну падчас апятыня нью-йоркскага сайта па пошуку працы TheLadders.com назвалі 38 працэнтаў работадатцаў.

35 працэнтаў апытаных «босаў» на другое месца паставілі такую правіннасць, як схільнасць да алкаголю. Яшчэ 28 працэнтаў работадатцаў заявілі, што кандыдатам на звальненне можа стаць супрацоўнік, які любіць «вісець» на тэлефоне. У Расіі, таксама як і ў ЗША, пазбаўіцца працы можна з-за лаянкі. Але, калі амерыканцы страчаюць яе з-за мацюкоў, то расіяне — з-за ўдзелаў у міжасобасных канфліктах або канфліктах паміж падраздзяленнямі кампаніі. (Адзін з прыкладаў — знакамітыя «карпаратывы», пасля якіх склад кампаніі або фірмы нярэдка мяняецца.) Спіс расійскіх прамашак, з-за якіх можна страціць працоўнае месца, выглядае куды больш сур'ёзна. Асноўная прычына звальнення — невыкананне планаў або ўмоў працоўнай дамовы. Іншай падставай для звальнення можа паслужыць праца ў паўсілы. Гэта датычыцца той катэгорыі супрацоўнікаў, якія могуць выконваць свае абавязкі якасна, але на справе ж «мітуюць працу», і іх эфектыўнасць выклікае глыбокі сумненні. Шукань іншую працу дзядзюшца ў выпадку, калі супрацоўнік выдаў камерыйную або службовую інфармацыю, наміс матэрыяльную шкоду або шкоду рэпутацыі кампаніі. Работадатцы звычайна нездаваленыя, калі супрацоўнікі шукаюць дадатковыя крыніцы прыбыткаў.

СКАЧКІ НАД НЕМАЎЛЯТАМІ

У маленькім іспанскім горадку Касціль дэ Мурсіа штогод ладзіцца вельмі арыгінальная чырымонія, сумесь фальклору і рэлігіі. У бліжэйшы нядзелю пасля Свята Цела Хрыстова адбываецца Эль Калачо (El Colacho) — свята ачышчэння немаўлятаў.

Проста на зямлі выцілаюць коўдры, на якія бацькі кладуць немаўлята, што нарадзіліся за апошнія 12 месяцаў, а потым праз гэтыя коўдры скача здаровыя мужык у жоўта-чырвоным трыко, з дубцом або дубінкай. Гэты скакун, які і носіць імя Эль Калачо, увавасяляе Д'ябла, што збігае ад святых дароў. Сяляне вераць, што разам з Д'яблом збягаюць таксама ўсе грахі і хваробы, найперш дзіцячыя. Дарчы, працэдур гэта даволі старажытная, бо вядзе адлік з 1620 года. Дагэтуль у Свята Цела Хрыстова члены аднаго сумеўнага брацтва — Santsissimo Sacramento de Minerva — пераапрацоўваюць каасцымы чарэй і паляючы суграмдзям, накідаваючыся з «ачышчальнымі» мэтамі. Так што некаторым іспанцам падчас чырымоніі выпадае аздаруленчы ўдар дубцом.

ВЯСЕЛЛЕ Ў ХАЦЕ НЯВЕСТЫ

(Працяг. Пачатак у намары за 3 чэрвеня.)

● У другім варыянце вяду набіраў ў невялікі посуд (гаршчок, місу), які перад сном ставілі каля ложка. Дзяўчына ладзіла з пруточкай, саломы пераправа, якая нагадала мост. Яна звярталася да нябесцаў з просьбай, каб ночку ўбачыць сон, у якім бы мілы, любі чалавек «перавёў» бы праз сімвалічны мост, г. зн. узяў бы замук.

● Калі храм, у якім будзе вянчацца пара, знаходзіўся ў суседняй вёсцы, то маршрут вясельнага поезда дадому пракаладаў такім чынам, каб ён праехаў праз тры, а ў некаторых выпадках і праз сем мастоў. Пры гэтым існавала павяр'е, што праз гэтыя масты жаніны таксама павінен быць перанесці нявесту на рука, а яна тым часам павіна была кінуць у вадку свой порас, хусціну або яшчэ што-небудзь са сваіх рэчаў, каб шлюб быў шчаслівым.

● Існавала і такое павяр'е: каб нявеста лёгка нарадзіла першае дзіця, яна павіна была перайсці праз ручай або рэчку па мосце і сказаць наступныя магічныя словы: «Я ручай прайшла, падол не замачыла, так і дзіця нараджу — не пачую».

● Калі жанчына ўпершыню пераходзіла мост са сваім дзіцем, то абавязкова павіна была кінуць у вадку якую-небудзь «ахвяру»: манетку, хусцінку або акрайчык хлеба. Гэта рабілася для таго, каб у далейшым з гэтым дзіцем не адбылося нічога бясспаска (не ўтапіўся, не напала бясспаска, каб добры момант здароўе).

● Нашы продкі лічылі, што душы памерлых трапляюць на «той» свет з дапамогай маста, які працягвае праз вогненную раку. Калі чалавек быў праведным, то мост будзе зручным, шырокім, калі ж грэшнікам, то мост ператворыцца ў мост-гойданку, часам танейшы за чалавечы волос.

● Баччыя у сне, што сам ці які-небудзь іншы чалавек пераходзіць па мосце, тлумачылася ў народных сонніках як пераход у іншы свет, г.зн. памерці.

● Мост стаў рытуальным месцам для лянчэння некаторых хвароб. Чалавечыя прыводзілі або прыносілі да маста, каб выканаць над ім спецыяльныя рытуальныя дзеянні і пакінуць («змыць») на мосце або пад ім словы, у шматлікіх дэмавах ёсць веравы, якія прама ўказваюць на месца магічнага дзеяння: «Цераз тую раку вогненную стаіць мост калінавы...».

● У асяроддзі беларускага стаўленне да маста заўсёды было негатыўным, таму што існавала павяр'е, якое пераконвала, што яму неабходна прынесці ахвяру. Шы-

Народная энцыклапедыя

Як толькі абрад замыкання замка быў завершаны, бацька браў румнік, крж-накржх перавязваў рукі маладых (зварынец увагу на тое, што гэта быў яшчэ адзін рытуал сімвалічнага паяднання маладой пары і паванна, велічца вёў іх у чырвоны кут, пад абразы, дзе яны будуць знаходзіцца на працягу ўсёй вяселы. Вядомы даследчык славянскай вясельнай абраднасці акадэмік Нікольскі ў сваёй кнізе «Паходжанне і гісторыя беларускай вясельнай абраднасці» выказваў меркаванне, што гэта адзін з самых старажытных вясельных абрадаў, які ў літаральным сэнсе слова «злучаць», «зводзіць» маладых пры дапамозе румніка.

Аднак сімвалічнае паяднанне маладых на гэтым не заканчвалася. Каб узмацніць і замацаваць абрад, накіраваны на пазатаннае збліжэнне маладых, у чырвоным куце іх накрывалі наміткай, поціскалі, хусцінай або румніком, спецыяльна падрыхтаваным для гэтага рытуальнага дзеяння. У народным асяродку свята верылі ў тое, што падчас вясельняў паміж маладымі не павіна ўзнікнуць ніякіх непараўменняў, браў'ераў, каб паміж імі нічога не стаў і не праішоў ні ў прамак, ні ў пераносным сэнсе.

СІМВОЛІКА ВЯНЧАЛЬНАЙ СВЕЧКІ

У асяроддзі беларускага насельніцтва было папулярна ўяўленне аб паперадарожнай, ачышчальнай і засцерагальнай функцыі агню. Першыя пісьмовыя звесткі аб прысутнасці свечкі і агню фіксуюцца ў апісаных вясельнай абраднасці беларусаў XVI ст.

На працягу вясельнага абраду свечкі запальвалі некалькі разоў: калі выконвалі абрад «завяняння нявесты», калі маладых адвараўлялі да вянца, па дарозе ў царкву. Свечка была абавязковым атрыбутам і ў час вянчання.

Свечкаў, які правіла, грамнічнай, бацькі сустракалі маладых перад парогам роднай хаты.

Свечка — «горучая скалочка, со светліноне, коей пламя плавят самое вешчэство свечы, усыліваюць праз это, и светит, освещает четеми» — такое апісанне ролі свечкі даў у сваім знакамітым спіску Ю. Даль. У традыцыйнай культуры ўсходніх славян свечка сімвалізавала вечнае святло, зорку жыцця, жывы агонь. У той жа час яе маленкі агеньчык, які вельмі лёгка можна патушыць, увавасяляла імгненнасць, летуценнасць і нетрываласць нашага зямнога існавання. З пашырэннем хрысціянства свечку надзялілі значэннем Боскага святла і Боскага пачатку. Для хрысціянскага свечка стала сімвалам уласнай веры.

Аксана КАТОВІЧ,
Янка КРУК.
(Працяг будзе.)

3 метро ў аўтобус і зноў — у метро

Паводле інфармацыі КУП «Мінсктранс», на перыяд правядзення работ па рэканструкцыі перасадкачнага вузла паміж першай і другой лініямі Мінскага метрапалітана, падчас якой працягдзена закрыццё станцыі «Кастрычніцкая» з 9 чэрвеня па 31 жніўня, рух электрацягнікоў першай лініі метрапалітана на дадзенай станцыі будзе ажыццяўляцца без прыпынку.

Па другой лініі электрацягнікі будуць рухацца без абмежаванняў, на станцыі «Купалаўская» будуць працаваць абодва вестыбулі.

Для забеспячэння перасадкі пасажыраў паміж першай і другой лініямі, а таксама з мэтай кампенсавання няўраўнаважанасці ад закрыцця станцыі «Кастрычніцкая», для пасажыраў будзе арганізаваны платны аўтобусны маршрут № 33 «Ст. м. «Інстытут культуры» — ст. м. «Плошча Перамогі» з выкананнем прыпынчальных пунктаў «Вул. Маскоўская, «Плошча Незалежнасці», «Вул. Камсамольская» (Леніна), «Ст. м. «Кастрычніцкая», «Ст. м. «Плошча Перамогі». Транспартнікі нагадаюць, што сувязь мікраправаў з цэнтральнай часткай горада, а таксама паміж станцыямі першай і другой лініямі метрапалітана падтрымліваюцца наступныя маршруты наземных відаў гарадскога пасажырскага транспарту: трамвай № 3, 6, 8; тралейбусы № 3, 8, 13, 16, 33, 44; аўтобусы № 20, 24, 29, 59, 87, 92.

Сяргей РАСОЛКА.

Учора а палове васьмай раніцы здарыўся пажар на брэсцкім прыватным прадпрыемстве па пашыве адзення «Белтэкс-мода». Працоўная змена пачынаецца на фабрыцы ў сем гадзін, таму на рабочых месцах былі людзі — каля 40 чалавек. Агонь успыхнуў імгненна і пачаў распаўсюджацца вельмі хутка, але большасць працоўнікаў пачінулі цэх самастойна. А 15 чалавек пажарныя-выратавальнікі эвакуавалі з дапамогай аўталесаў. Вытворчасць знаходзілася на трэцім паверсе будынка. Падчас тушэння пацярпелі і суседзі швейніцкай. Кабінеты з камп'ютарамі і іншым абсталяваннем абласной арганізацыі ДТСААФ, якія размешчаныя на другім паверсе, заліла вадой. Паводле слоў кіраўніка прас-службы Брэсцкага абласнога ўпраўлення МНС Сяргея Машнова, на тушэнне пажару прыбыло 10 пажарных разлікаў. З агнём справіліся прыкладна за 45 хвілін. Згарэла значная частка абсталявання і прадукцыі цеха. Ніхто з людзей, на шчасце, не пацярпеў.

Святлана ЯСКЕВІЧ.

